

Pla d'Igualtat de Gènere de Palma 2017-2021

El Pla d'Igualtat de Gènere de Palma 2017-2021
ha estat aprovat en sessió plenària de dia 27 de
desembre de 2017

Índex

1. Introducció	4
2. Marc normatiu	5
3. Procés d'elaboració del Pla d'igualtat de gènere	6
3.1. Taules de treball interàrees	7
3.2. Consulta ciutadana	8
4. Estructura del Pla d'igualtat de gènere	9
5. Gestió del Pla d'igualtat de gènere: implantació, seguiment i avaluació	10
5.1. Implantació	10
5.2. Seguiment	10
5.3. Avaluació	11
6. Eixos d'actuació	12
Eix 1: Transversalització de gènere a les polítiques municipals	12
Eix 2: Una ciutat lliure de violències masclistes	22
Eix 3: Una ciutat socialment corresponsable	38
Eix 4: Apoderament i participació	50
Eix 5: Drets socials i econòmics	62
Annexos	68
Annex 1. Marc normatiu de referència	68
Annex 2. Agraïments	69

1. Introducció

L'àmbit local és on es desenvolupa la vida quotidiana de les persones i, per tant, on es poden percebre millor les desigualtats existents entre dones i homes, i com aquestes afecten la vida de les persones. En aquest sentit, les administracions públiques d'àmbit municipal esdevenen agents clau en el desenvolupament de les polítiques d'igualtat. La seva proximitat amb la ciutadania permet que puguin atendre millor i de forma més directa les seves necessitats, els seus interessos i les seves inquietuds.

El Pla d'igualtat de gènere (2017-2021) es constitueix com l'eina fonamental, on s'articulen objectius i accions, per a continuar treballant en l'eliminació de les desigualtats de gènere i la promoció de la igualtat entre dones i homes a Palma durant aquest període de temps. Recull la trajectòria prèvia de l'Ajuntament de Palma en el desenvolupament de polítiques d'igualtat:

El Pla d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes 2006-2010 va permetre un desplegament d'aquestes polítiques en àmbits sense antecedents a nivell local, i va tenir continuïtat amb el Pla d'igualtat de dones i homes 2012-2014.

La transversalització de la perspectiva de gènere i la millora dels processos interns esdevé una estratègia per a aconseguir que les preocupacions i les experiències de les dones, igual que les dels homes, siguin part integrant en l'elaboració, la posada en marxa i l'avaluació de les polítiques i els programes, de manera que uns i altres se'n puguin beneficiar de la mateixa manera i no es perpetui la desigualtat.

Alhora, també es posa atenció en diferents àmbits en els quals s'ha de treballar perquè la ciutat sigui més igualitària i inclusiva. L'abordatge de les violències mas-

clistes, de la feminització de la pobresa i la promoció de l'apoderament i la participació de les dones en tots els àmbits en són uns eixos fonamentals. I no ens oblidem de les necessitats de conciliació i de la corresponsabilitat, tant des de la mateixa família, de l'Administració, com de la comunitat en el seu conjunt, contribuint a un major repartiment de les tasques domèstiques i de cura, i adequant els serveis i la ciutat a les necessitats de les persones.

Tot i que el Pla s'estructura en diferents àmbits temàtics, que es presenten de forma separada per eixos, aquests es troben fortament interrelacionats. Per tant, els avanços en un d'aquests també poden contribuir a la consecució d'objectius inclosos en altres eixos.

2. Marc normatiu

La Igualtat entre dones i homes és un principi jurídic universal reconegut en diversos textos jurídics a nivell internacional, comunitari, estatal o d'àmbit inferior. Entre aquests, destaca la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació sobre la dona (CEDAW), aprovada per l'Assemblea General de Nacions Unides el desembre de 1979, i ratificada per Espanya el 1983. La Convenció, a l'article 2, estableix que els estats es comprometen a assegurar la pràctica d'aquest principi, a través de la llei o per altres mitjans.

Per la seva part, el principi d'igualtat també és un pilar fonamental de la Unió Europea. Des del moment de la seva fundació, amb el Tractat de Roma (1957), una de les missions de la Unió Europea és promoure la igualtat entre dones i homes. Conseqüentment, al llarg dels anys s'han aprovat nombroses directives europees en l'àmbit de la igualtat de tracte entre dones i homes, que els estats membres han d'incorporar a les legislacions estatals.

En l'àmbit estatal, la Constitució espanyola, estableix, a l'article 14, la igualtat de tota la ciutadania, sense que pugui prevaler cap discriminació. Així mateix, l'article 9.2 destaca que els poders públics han de promoure les condicions perquè la llibertat i la igualtat siguin reals i efectives, i eliminar els obstacles que impedeixin o dificultin que tota la ciutadania pugui tenir una participació igual en la vida política, econòmica, cultural i social.

Com a legislació específica en la matèria, la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes, té per objecte fer efectiu el principi d'igualtat de tracte entre dones i homes, eliminant tota discriminació per raó de sexe, en qualsevol dels àmbits de la vida. A aquest efecte, la Llei estableix principis d'actuació dels poders públics, regula drets i deures, i preveu mesures destinades a eliminar i corregir qualsevol forma de discriminació per raons de sexe. L'article 15 de la Llei estableix que les administracions públiques han d'integrar de manera activa i transversal el principi d'igualtat en les disposicions normatives, en pressupostar polítiques públiques i en el desenvolupament del conjunt de totes les activitats.

L'Estatut d'autonomia de les Illes Balears¹ estableix el dret de totes les persones a desenvolupar lliurement la seva personalitat, com també la responsabilitat de les administracions públiques de vetllar perquè dones i homes puguin participar plenament en la vida laboral, social, familiar i política sense cap tipus de discriminació, ni per raó de sexe ni per orientació sexual i/o de gènere.

En l'àmbit de les Illes Balears, en els darrers anys s'han incorporat dos textos legislatius clau per a les polítiques d'igualtat: la Llei 8/2016, de 30 de maig, per a garantir els drets de lesbianes, gais, trans, bisexuals i intersexuals, i per a erradicar l'LGTTBI fòbia; la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.

La Llei 8/2016, té com a objectiu garantir el desenvolupament i l'exercici dels drets de les persones LGTTBI, perquè es pugui viure la diversitat sexual i afectiva amb plena llibertat, i evitar que es produeixin situacions de discriminació i violència per raó de la seva orientació sexual i/o identitat de gènere.

Per la seva part, la Llei 11/2016, d'igualtat de dones i homes, té com a objecte establir i regular els mecanismes i els dispositius adreçats a promoure i garantir la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació per raó de sexe, en qualsevol dels àmbits, les etapes i les circumstàncies de la vida. Conseqüentment els poders públics de les Illes Balears han d'incorporar la perspectiva de gènere en totes les seves polítiques, tant en l'anàlisi, la planificació o el disseny com en l'execució de polítiques, tenint en compte la manera en què les diverses actuacions, les situacions i les necessitats afecten les dones i els homes.

¹ Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears.

3. Procés d'elaboració del Pla d'igualtat de gènere

En el procés d'elaboració del **Pla d'igualtat de gènere 2017-2021**, cal destacar dues qüestions prèvies: disposar d'una diagnosi i garantir un procés participatiu.

En primer lloc, s'ha d'esmentar que s'ha elaborat la **Diagnosi del Pla d'igualtat de dones i homes de Palma** (novembre 2016), que constitueix el punt de partida per a la redacció i l'elaboració del Pla. La diagnosi ha permès:

- Visibilitzar les desigualtats de gènere existents a Palma en les àrees relacionades amb la vida quotidiana de dones i homes, i especialment en les que són competència de l'Ajuntament de Palma.
- Aportar informació significativa i útil per a la definició que ens ha permès determinar els aspectes que s'havien de prioritzar i, per tant, també definir els objectius i les accions que s'han d'implementar.

El document complet de la Diagnosi es pot consultar al web de l'Ajuntament de Palma (www.palma.cat).

Per altra banda, es considerà que no es podia concebre un pla d'igualtat sense garantir la participació efectiva de la ciutadania, en especial de les dones. Aquesta metodologia participativa s'ha articulada a través de diferents agents: responsables polítics, personal tècnic, Consell de Dones, entitats i associacions de la ciutat, com també la ciutadania en general.

- **Comissió política.** Està formada pels regidors i les regidores de cadascuna de les àrees de govern municipal. És la responsable de liderar el procés.
- **Comissió tècnica.** Està formada per personal tècnic en representació de les àrees que formen l'organització municipal. Des d'aquesta, s'ha col·laborat en la realització de la diagnosi i fent aportacions en la definició dels continguts del Pla d'igualtat.

La participació del personal tècnic no s'ha limitat a la comissió tècnica. A través de taules de treball s'ha obert a personal directiu de les àrees municipals, als equips gerencials dels organismes autònoms i a personal tècnic en funció de la seva especialització o vinculació a un servei determinat.

- **Consell de Dones.** En formen part les associacions de dones i altres entitats que tenen entre els seus objectius la promoció de la igualtat i/o la defensa dels drets de les dones, les organitzacions sindicals i les federacions d'associacions empresarials, de persones amb discapacitat, de gent gran, de veïns i veïnes, de mares i pares d'alumnes i de persones immigrants, si disposen d'una vocalia de dones o igualtat. El Consell de Dones va participar en la fase de diagnosi i en la definició de continguts del Pla.

Si bé la participació de base associativa se centra en la interlocució amb les organitzacions socials representades al Consell de Dones, s'ha obert la participació a d'altres entitats que no estan incorporades al Consell de Dones per la seva especificitat i especialització, i a personal expert.

3.1. Taules de treball interàrees

Entre els mesos de març i maig de 2017, se'n convocaren 6:

- **7 de març de 2017. Taula sobre la transversalització de gènere a les polítiques municipals.** Aspectes treballats: sistemes d'informació, comunicació inclusiva, clàusules de gènere, impacte de gènere, premis i distincions.

Hi participaren representants de les àrees següents: Benestar Social i Drets Socials; Infraestructures i Accessibilitat; Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística; Ecologia, Agricultura i Benestar Animal; Educació i Esports; Govern Interior i Funció Pública, i Igualtat, Joventut i Drets Cívics.

- **17 de març de 2017. Taula sobre les violències masclistes: atenció i prevenció.** Aspectes treballats: atenció a dones, infants i adolescents víctimes de violència masclista des dels serveis municipals, coordinació interinstitucional i participació en xarxes i prevenció de les violències masclistes.

Hi participaren representants de les àrees següents: Seguretat Ciutadana, Benestar Social i Drets Socials, i Igualtat, Joventut i Drets Cívics.

- **27 d'abril de 2017. Taula sobre violències masclistes: seguretat a l'espai públic.** Aspectes treballats: prevenció de les agressions sexistes i sexuals, espai públic amb perspectiva de gènere i percepció de la seguretat a l'espai públic i als equipaments municipals.

Hi participaren representants de les àrees següents: Seguretat Ciutadana; Infraestructures i Accessibilitat; Mobilitat, i Igualtat, Joventut i Drets Cívics.

- **28 d'abril. Taula de treball sobre participació i apoderament.** Aspectes treballats: participació de les dones, participació tecnològica, cultura i memòria de les dones, visibilitat i participació a l'esport femení, i hàbits saludables i drets sexuals i reproductius.

Hi participaren representants de les àrees següents: Participació Ciutadana; Educació i Esports; Sanitat i Consum; Benestar Social i Drets Socials; Turisme, Comerç i Treball; Economia, Hisenda i Innovació, i Igualtat, Joventut i Drets Cívics.

- **5 d'abril de 2017. Taula de treball sobre una ciutat socialment corresponsable.** Aspectes treballats: serveis públics de conciliació, corresponsabilitat i treball de cura, introducció de la perspectiva de la coeducació en els serveis i els programes educatius.

Hi participaren representants de les àrees següents: Participació Ciutadana; Educació i Esports; Benestar

Social i Drets Socials; Turisme, Comerç i Treball; Igualtat, Joventut i Drets Cívics.

- **3 de maig de 2017. Taula de treball sobre drets socials i econòmics: abordatge de la feminització de la pobresa.** Aspectes treballats: integració de la perspectiva de gènere als serveis socials municipals, integració de la perspectiva en les polítiques municipals d'habitatge, mesures específiques per a col·lectius amb major risc d'exclusió social i polítiques actives d'ocupació.

Hi participaren representants de les àrees següents: Benestar Social i Drets Socials; Turisme, Comerç i Treball; Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne, i Igualtat, Joventut i Drets Cívics.

A les taules, hi han pres part, en representació de les àrees, personal directiu, personal tècnic –personal designat per a la comissió tècnica del Pla o de serveis municipals i/o organismes autònoms en funció de la seva especialització. En diferents taules, hi ha participat personal de l'EMT, EMAYA, IMI, IME, PMEI, PalmaActiva, Patronat de Son Riera, Patronat Municipal de l'Habitatge, i d'altres serveis municipals com és el cas del Servei d'Assessorament Lingüístic, del SAIVVG (Servei d'Atenció Integral a Víctimes de Violència de Gènere), del SAM (Servei d'Acollida Municipal) o el Servei de Gestió de la Diversitat Cultural, Palmajove i Dinamo.

Les aportacions relatives a l'atenció a les persones que exerceixen la prostitució s'han fet a través de la XADPEP (Xarxa d'Atenció Directa a les Persones que Exerceixen la Prostitució). Aquest punt fou inclòs a l'ordre del dia de la reunió ordinària de dia 24 de març de 2017, en què participaren representants de l'Oficina de la Defensora de la Ciutadania de l'Ajuntament de Palma, de Casal Petit, de Creu Roja, de Metges del Món, de l'UCRIF, l'Oficina contra les Dones de la Delegació del Govern, i d'IB-SALUT.

Per altra banda, també es va convocar sessió extraordinària del **Consell de Dones** per a debatre el Pla d'igualtat de gènere per a la ciutat de Palma. Seguint una metodologia similar a les taules de treball, es treballà en petits grups a partir d'un document de treball elaborat pel personal tècnic de la Secció d'Igualtat. Aquesta metodologia implementada va permetre debatre i recollir propostes relatives a la prevenció de les violències masclistes, l'apoderament i la participació de les dones, els serveis públics i les polítiques de conciliació, la corresponsabilitat i el treball de cura.

El mes de juny es convocà la comissió política i la comissió tècnica per a presentar l'esborrany del Pla d'igualtat de gènere i la relació de mesures i accions corresponents a totes les àrees municipals, en funció del grau de responsabilitat en la seva execució. Es donà un termini a les àrees per a corregir-ne i/o introduir-hi propostes.

El mes de juliol també es convocà una nova sessió extraordinària del Consell de Dones amb un únic punt a l'ordre del dia: revisió i aportacions a l'esborrany del Pla d'igualtat per a la ciutat de Palma 2017-2021. La Secretaria de la Dona de CCOO, el Departament de la Dona d'USO i Atenzia, totes entitats del Consell de Dones, han fet arribar propostes de millora a l'esborrany del Pla.

Al marge del Consell de Dones, també s'ha fet arribar el document a l'Associació de Famílies Monoparentals de les Illes Balears, de recent creació.

3.2. Consulta ciutadana

El procés participatiu del Pla d'igualtat de gènere també s'ha obert a tota la ciutadania mitjançant una consulta ciutadana a través del web <https://tufas.palma.cat/>. Les persones interessades han pogut fer les seves aportacions a les cinc qüestions plantejades relatives a l'atenció i la prevenció de les violències masclistes, la desigual distribució de responsabilitats i les tasques de cura, la participació i l'apoderament de les dones i la feminització de la pobresa. En total, s'han rebut 84 aportacions, algunes de les quals s'han incorporat com a accions concretes del Pla; d'altres avalen línies de treball apuntades al Pla, amb el compromís de reforçar-les.

La memòria participativa que acompanyarà l'aprovació del Pla d'igualtat de gènere recull de manera més detallada tot el procés participatiu.

4. Estructura del Pla d'igualtat de gènere

El Pla d'igualtat de gènere s'estructura en cinc eixos estratègics, cadascun amb els seus àmbits temàtics corresponents.

El primer, **Transversalització de gènere a les polítiques municipals**, incorpora de manera transversal la dimensió de gènere a les àrees i els organismes autònoms de l'Ajuntament, incidint en aspectes com la comunicació, els sistemes d'informació i avaluació, la formació i la capacitat, entre d'altres aspectes.

L'eix **Una ciutat lliure de violències masclistes** té com a finalitat promoure una atenció integral i de qualitat a les víctimes de violència de gènere, impulsant la coordinació i el treball en xarxa, com també la promoció de sensibilització social i la corresponsabilitat ciutadana en la prevenció de les violències masclistes, i la millora de la seguretat a l'espai públic.

Per la seva part, des de l'eix **Una ciutat socialment responsable** es vol fomentar una major corresponsabilitat i el repartiment de tasques domèstiques i de cura; impulsar serveis, xarxes i polítiques de conciliació, i incorporar la perspectiva de gènere en el disseny de la ciutat.

L'eix **Apoderament i participació** té com a finalitat donar suport a l'apoderament de les dones i promoure la seva participació a tots els nivells i els àmbits de la vida social, política, econòmica... com també visibilitzar les seves aportacions i les fites en tots els àmbits, i fomentar hàbits de vida saludable i la salut afectivosexual a totes les etapes de la vida.

Finalment, l'eix **Drets econòmics i socials** aborda la feminització de la pobresa mitjançant la integració de la perspectiva de gènere en els processos d'atenció social i les polítiques municipals d'habitatge, per a garantir l'accés de les dones als recursos, i promoure la millora de l'ocupabilitat de les dones.

El Pla d'igualtat de gènere parteix d'un doble enfocament d'actuació i gestió que conjuga la integració de la perspectiva de gènere en les polítiques generals amb les mesures d'acció positiva destinades específicament a les dones.

Per una banda, amb la introducció de la perspectiva de gènere a les polítiques i les actuacions de l'Ajuntament es pretén tenir en compte les preocupacions i les experiències de les dones, igual que les dels homes, en el procés d'elaboració, implantació, seguiment i avaluació de les polítiques, evitant així la perpetuació de les desigualtats entre dones i homes. Per altra banda, les mesures d'acció positiva són accions temporals que tenen la finalitat de contrastar o corregir les discriminacions que són el resultat de pràctiques o sistemes socials i que es destinen específicament a afavorir la situació de desigualtat de les dones.

5. Gestió del Pla d'igualtat de gènere: implantació, seguiment i avaluació

La gestió del Pla d'igualtat de gènere requereix la participació i la col·laboració de diferents agents. Les estructures de gestió presents ja a la fase de diagnòsi i elaboració del Pla seran:

- **Àrea d'Igualtat, Joventut i Drets Cívics - Secció d'Igualtat:**
 - Coordinar les tasques per a la implantació, el seguiment i l'avaluació del Pla
 - Desenvolupar i implantar les accions assignades al Pla
- **Comissió política:**
 - Coordinar les decisions quant als objectius i les accions que es desenvoluparan des de les diferents àrees
 - Facilitar i fomentar la implicació de les àrees municipals en la implantació, el seguiment i l'avaluació del Pla
- **Comissió tècnica:**
 - Facilitar la coordinació en la implantació, el seguiment i l'avaluació de les accions que es desenvolupen des de cadascuna de les àrees i els serveis
 - Proporcionar les dades necessàries per a fer el seguiment i l'avaluació de les accions, proposar millores, canvis, etc.

5.1. Implantació

La implantació del Pla d'igualtat suposa la posada en marxa de les seves mesures i les accions concretes. Aquest procés es desenvoluparà, de forma progressiva, entre els anys 2017 i 2021, període de vigència del Pla d'igualtat de gènere.

Aquesta fase es realitzarà de forma coordinada entre les diferents àrees. Anualment s'ha d'elaborar una programació que permeti concretar les accions que es desenvoluparan durant l'any, les àrees responsables i/o col·laboradores, la temporalització...

L'impuls i la coordinació de la programació anual es durà a terme des de l'Àrea d'Igualtat, Joventut i Drets Cívics. La Secció d'Igualtat està composta per un cap de secció, tres tècniques, una d'estadística i una sociòloga, adscrites les dues darreres a l'Observatori d'Igualtat.

5.2. Seguiment

El seguiment és un procés continu d'observació, mesuratge i anàlisi del desenvolupament dels objectius i les accions que formen part del Pla. Això ens permetrà:

- Per una banda, conèixer el grau de compliment de la programació, com també les fortaleses i les debilitats de la posada en marxa de les accions.

- Per l'altra, identificar bones pràctiques i, si és necessari, realitzar reajustaments de les accions, les millores en la implantació de les actuacions, dels processos de treball o del model de gestió.

Per a realitzar el seguiment es combinaran dues tasques. Per una banda, la recollida d'informació per part de les diferents àrees, a través d'unes fitxes de seguiment, sobre la implantació de les accions programades. Per l'altra, la participació en les reunions de seguiment que es programin, aportant també reflexió, anàlisi de les fortaleses i les debilitats associades al Pla, noves necessitats, suggeriments, etc.

De nou, la Secció d'Igualtat serà qui coordinarà i dinamitzarà aquest procés. A través de la comissió tècnica les àrees aportaran i canalitzaran la informació necessària. En funció de la responsabilitat en l'execució de les accions, en aquesta fase també prendrà part personal tècnic i/o personal directiu.

5.3. Avaluació

L'avaluació és un procés fonamental per a determinar el funcionament del Pla d'Igualtat; ens permetrà conèixer si s'han implantat les mesures i les accions del Pla, i els resultats obtinguts. A més dels continguts per a avaluar, una altra qüestió important és en quin moment s'avalua, distingint-se entre avaluació intermèdia i avaluació final.

Per tant, pel que fa als aspectes per a avaluar, podem diferenciar:

- **Avaluació del grau de compliment:** La finalitat d'aquesta avaluació és conèixer en quina mesura s'han implantat les accions del Pla. Es realitzarà en dos moments diferents (en l'avaluació intermèdia i en l'avaluació final).
- **Avaluació de resultats:** Amb aquesta, el que és vol és conèixer en quina mesura s'ha avançat per a aconseguir els objectius plantejats al Pla. Es realitzarà en finalitzar el període d'implantació de les accions (avaluació final).

En ambdós casos, la Secció d'Igualtat en serà la responsable, en col·laboració amb la resta d'àrees de l'Ajuntament que, a través de la comissió tècnica, hauran d'aportar la informació pertinent. També hi participarà la ciutadania, a través de les entitats que formen part del Consell de Dones.

Per a la recollida de les dades necessàries per a l'avaluació s'utilitzaran tècniques quantitatives i qualitatives.

Pel que fa a la temporalització, l'avaluació es durà a terme en dos moments clarament diferenciats:

- **Avaluació intermèdia:** es realitzarà durant el primer quadrimestre de 2019.
- **Avaluació final:** es realitzarà en finalitzar el període d'implantació del Pla.

6. Eixos d'actuació

EIX 1: TRANSVERSALITZACIÓ DE GÈNERE A LES POLÍTIQUES MUNICIPALS

Objectius generals	Objectius específics
1.1. Garantir una imatge igualitària, equilibrada i diversa a totes les accions de publicitat i comunicació de l'Ajuntament de Palma	1.1.1. Facilitar eines de consulta al personal municipal per a l'adequació de les accions de comunicació i publicitat
	1.1.2. Oferir formació en matèria de comunicació inclusiva per a totes les àrees i els organismes municipals
	1.1.3. Assessorar el personal municipal per a una comunicació inclusiva
	1.1.4. Aplicar la Instrucció per la qual s'estableixen les pautes referents a la reproducció d'imatges no sexistes ni estereotipades de les dones a la publicitat institucional de l'Ajuntament de Palma, i la Instrucció per a una contractació pública amb responsabilitat social, mediambiental i lingüística (art. 14 d)
1.2. Instar que la contractació i les subvencions municipals incorporin l'equitat de gènere a través de clàusules de gènere als procediments de contractació i subvencions	1.2.1. Aplicar la instrucció per a una contractació pública amb responsabilitat social, mediambiental i lingüística
	1.2.2. Impulsar la incorporació de criteris de gènere a les convocatòries públiques de subvencions, convenis de col·laboració i contractes menors
1.3. Garantir que tots els sistemes d'informació i generadors de dades de l'Ajuntament de Palma integren la perspectiva de gènere	1.3.1. Incloure sistemàticament la variable de sexe en la recollida, l'explotació i la presentació de manera que s'incorporin les diferències de gènere
	1.3.2. Facilitar eines al personal municipal per a garantir la perspectiva de gènere als sistemes d'informació
1.4. Promoure una presència equilibrada de dones i homes a les candidatures i els jurats	1.4.1. Incorporar criteris de gènere a les bases de les convocatòries de premis i/o altres reconeixements municipals
	1.4.2. Promoure que els jurats, en la seva composició i en els criteris de concessió, incorporin la perspectiva de gènere

Objectius generals

Objectius específics

1.5. Implantar un pla d'igualtat per al conjunt de treballadors i treballadores de l'Ajuntament de Palma

1.5.1. Dur a terme les accions necessàries per a l'elaboració d'un Pla d'igualtat entre dones i homes per al personal al servei de l'Ajuntament de Palma

1.6. Promoure que els organismes autònoms disposin de plans d'igualtat propis

1.6.1. Constituir una taula de treball amb els organismes autònoms amb una plantilla superior als 250 treballadors/res i els de plantilla inferior amb plans d'igualtat vigents

1.7. Promoure la capacitat i la formació en igualtat de gènere

1.7.1. Promoure la formació i capacitat en transversalitat de gènere a totes les àrees municipals

1.7.2. Incloure la perspectiva de gènere a tota la formació que imparteix l'EMF

1.8. Integrar el principi d'igualtat en els plans transversals i els programes

1.8.1. Promoure la participació de les dones en la identificació de les necessitats de la població, per a l'elaboració de projectes des de la perspectiva de gènere

1.9. Integrar l'avaluació d'impacte de gènere a la normativa de l'Ajuntament de Palma

1.9.1. Identificar l'àmbit municipal d'aplicació dels informes d'impacte

Dimensió: Comunicació inclusiva

A les accions de comunicació de l'Ajuntament de Palma, siguin internes com externes, es detecta sovint l'ús de formes sexistes, la qual cosa evidencia que les estratègies comunicatives inclusives no s'han incorporat al quefer quotidià de l'Administració municipal i que la voluntat de canvi depèn de la sensibilitat del personal. Un dels àmbits on més avanços s'aprecien és en els documents administratius tancats (formularis, plantilles...), en què un 70% de les àrees municipals manifesta disposar de plantilles i documents ajustats al llenguatge administratiu no sexista.

S'ha de tenir en compte que, de 2008 ençà, l'Ajuntament de Palma es va acollir a la **Guia d'estil de llenguatge no sexista**, elaborada pel Consell de Mallorca. Aquest i d'altres documents es troben disponibles a la Intranet a l'apartat **Material sobre la llengua**.

D'altra banda, l'Escola Municipal de Formació havia programat, en diferents edicions, cursos sobre llenguatge administratiu igualitari entre els anys 2010 i 2013. Aquesta dinàmica queda interrompuda fins el 2016, en què es reprèn la formació sobre la comunicació inclusiva, a partir de l'aprovació de **la Instrucció per la qual s'estableixen les pautes referents a la reproducció d'imatges no sexistes ni estereotipades de les dones a la publicitat institucional de l'Ajuntament de Palma**.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
1.1. Garantir una imatge igualitària, equilibrada i diversa a totes les accions de publicitat i comunicació de l'Ajuntament de Palma	1.1.1. Facilitar eines de consulta al personal municipal per a l'adequació de les accions de comunicació i publicitat	<ul style="list-style-type: none"> - Actualització de materials de consulta i autoformació a la Intranet - Millora de l'accessibilitat i la visibilitat dels recursos Intranet/ webs municipals - Elaboració d'un manual per a una comunicació inclusiva, que inclogui, a més del llenguatge escrit, recomanacions per a la comunicació oral i la representativitat de les dones a les accions de comunicació 	<p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p> <p>Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística</p> <p>Batlia- Comunicació</p>	Funció Pública i Govern Interior
	1.1.2. Oferir formació en matèria de comunicació inclusiva per a totes les àrees i organismes municipals	<ul style="list-style-type: none"> - Accions formatives al Pla municipal de formació ajustades a la categoria professional i/o el lloc de feina - Elaboració d'un mòdul formatiu bàsic de comunicació inclusiva per a la formació de personal de nova incorporació i reciclatge 	<p>Funció Pública i Govern Interior</p>	<p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p> <p>Batlia- Comunicació</p>
	1.1.3. Assessorar el personal municipal per a una comunicació inclusiva	<ul style="list-style-type: none"> - Definició i posada en funcionament d'un sistema de consultes sobre l'aplicació dels criteris i les normes d'ús 	<p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p> <p>Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística</p> <p>Batlia- Comunicació</p>	
	1.1.4. Aplicar la Instrucció per la qual s'estableixen les pautes referents a la reproducció d'imatges no sexistes ni estereotipades de les dones a la publicitat institucional de l'Ajuntament de Palma i la Instrucció per a una contractació pública amb responsabilitat social, mediambiental i lingüística (art. 14.d)	<ul style="list-style-type: none"> - Divulgació de les instruccions - Elaboració d'un informe sobre el grau d'aplicació de la comunicació inclusiva a partir de la selecció aleatòria de textos i/o imatges produïts per serveis municipals, tant de gestió pròpia com externalitzada - Extensió de les pautes i les clàusules sobre publicitat o imatge a les contractacions externes de publicitat dels organismes autònoms, tant publicitat estàtica com dinàmica 	<p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p> <p>Funció Pública i Govern Interior</p> <p>Educació i Esports (IME)</p> <p>Mobilitat (EMT)</p> <p>Batlia- Comunicació</p>	

Dimensió: Clàusules de gènere

Segons la diagnosi, només un 33% dels procediments identificats inclouen alguna mesura de gènere. La majoria de les clàusules afectava la responsabilitat social de l'empresa licitadora pel que fa a les condicions de treball del personal contractat.

L'Ajuntament de Palma va aprovar, el 2016, la **Instrucció per a una contractació pública amb responsabilitat social, mediambiental i lingüística**, aplicable a totes les licitacions, excepte als contractes menors, amb independència de la seva modalitat, l'objecte i el tipus contractual.

Entre d'altres, l'article 9.5 regula els criteris d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes; es pot valorar fins a un 15%, sobre el total del barem, la integració de la perspectiva de gènere en l'oferta presentada. L'article 11.d regula les condicions especials d'execució de caràcter social i lingüístic, que es configuren com a obligacions per a l'adjudicatari en la fase d'execució del contracte.

L'aprovació de la Instrucció suposa un avanç qualitatiu, des del moment que fa extensible la transversalització de la perspectiva de gènere a tot l'àmbit de les empreses i les entitats socials que contracten amb l'Administració local.

Quant a les subvencions, algunes convocatòries municipals tenen clarament com a objecte combatre desigualtats de gènere; d'altres, incorporen objectius de gènere a l'apartat d'activitats subvencionables, però rarament les convocatòries inclouen criteris de gènere.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
1.2. Instar que la contractació i les subvencions municipals incorporin l'equitat de gènere a través de clàusules de gènere als procediments de contractació i subvencions	1.2.1. Aplicar la instrucció per a una contractació pública amb responsabilitat social, mediambiental i lingüística	<ul style="list-style-type: none"> - Formació al personal administratiu i tècnic que intervé en alguna de les fases dels processos de contractació (redacció, valoració, inspecció) per a una correcta aplicació de les clàusules - Creació d'una comissió de seguiment per a garantir i facilitar el compliment de la Instrucció - Elaboració d'un informe anual de les contractacions des de la perspectiva de gènere 	Funció Pública i Govern Interior	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
	1.2.2. Impulsar la incorporació de criteris de gènere a les convocatòries públiques de subvencions, els convenis de col·laboració i els contractes menors	<ul style="list-style-type: none"> - Recerca i difusió de bones pràctiques, guies, manual.. - Constitució d'una taula de treball per a la incorporació de criteris de gènere als plans estratègics de subvencions - Elaboració d'un document de directrius - Revisió de les bases de les convocatòries públiques de subvencions i modificació, si s'escau, per a introduir-hi criteris de gènere 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Participació Ciutadana i Coordinació Territorial Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística Educació i Esports Benestar i Drets Socials

Dimensió: Sistemes d'informació i avaluació

La Diagnosi ha posat de manifest la dificultat d'obtenir dades desagregades de l'atenció de serveis municipals clau per a la vida quotidiana de les persones i, en conseqüència, no s'ha pogut conèixer la participació real de les dones ni l'impacte diferencial dels serveis.

És important destacar que disposar de dades desagregades per sexe és una condició necessària per a introduir la perspectiva de gènere, però no suficient si no hi ha un tractament estadístic posterior i les memòries dels serveis i els estudis no ho incorporen.

Des de la perspectiva de gènere, la informació rellevant no és la que pren de manera aïllada el valor de cada indicador per sexe; és a dir, les dones, per una banda, i els homes, per l'altra, sinó la informació que és capaç de visibilitzar les desigualtats.

Cal esmentar com la Llei orgànica 3/2007, d'igualtat de dones i homes, ja feia referència a l'adequació de les estadístiques i els estudis (article 20) per a garantir la integració de manera efectiva de la perspectiva de gènere en l'activitat ordinària dels poders públics, en l'elaboració dels seus estudis i estadístiques. Aquest mateix assenyalament apareix a la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
1.3. Garantir que tots els sistemes d'informació i generadors de dades de l'Ajuntament de Palma integrin la perspectiva de gènere	1.3.1. Incloure sistemàticament la variable de sexe en la recollida, l'explotació i la presentació de manera que s'incorporin les diferències de gènere	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió de bases de dades, registres, formularis, etc. vigents i modificació dels que no incorporen la variable sexe - Inclusió d'altres variables rellevants al gènere en funció de les característiques del servei (edat, procedència...) - Explotació de les dades de manera que es puguin conèixer les diferents situacions de dones i homes - Presentació de les memòries, avaluacions, publicacions... de manera que incorporin les dades desagregades per sexe 	Totes	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
	1.3.2. Facilitar eines al personal municipal per a garantir la perspectiva de gènere als sistemes d'informació	<ul style="list-style-type: none"> - Aprovació d'una instrucció per a la desagregació de dades - Assessorament i atenció a consultes - Elaboració d'un informe sobre el grau d'aplicació de la instrucció a partir de la selecció aleatòria de memòries i presentacions de serveis municipals 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics Batlia- Comunicació	

Dimensió: Igualtat en premis i distincions

La Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes, preveu de manera específica com a mesura per a promoure la igualtat una representació equilibrada de dones i homes amb capacitació, competència i preparació adequades als jurats creats per a la concessió de qualsevol tipus de premi promogut o subvencionat per l'Administració.

Els Premis Ciutat de Palma són els principals guardons en l'àmbit de la cultura a la ciutat, tant pel que fa a la trajectòria com a les quanties dels premis concedits. En les edicions analitzades a la Diagnosi, les dones creadores han rebut un reconeixement clarament inferior. El 2014, hi varen obtenir 3 dels 9 premis i, el 2015, únicament 2 de 9, un d'aquests compartit.

A més dels Premis Ciutat de Palma, l'Ajuntament de Palma pot atorgar honors i distincions com els de fills o filles il·lustres, fills o filles adoptius i la Medalla d'Or de la Ciutat. Un repàs a la trajectòria dels guardons concedits palesa l'escassa presència de les dones, bé perquè la historiografia tradicional tendeix a

invisibilitzar les aportacions de les dones, bé perquè els mecanismes de concessió reproduïxen biaixos de gènere que suposen una exclusió de les dones.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
1.4. Promoure una presència equilibrada de dones i homes a les candidatures i els jurats	1.4.1. Incorporar criteris de gènere a les bases de les convocatòries de premis i/o altres reconeixements municipals	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilització del desigual reconeixement de les dones en els premis i les concessions - Revisió de les diferents convocatòries de premis i del Reglament d'honors que regula la proclamació de fills o filles il·lustres, la declaració de fills o filles adoptius i la concessió de la Medalla d'Or de la Ciutat - Recerca i difusió de bones pràctiques 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística	
	1.4.2. Promoure que els jurats, en la seva composició i els criteris de concessió, incorporin la perspectiva de gènere	<ul style="list-style-type: none"> - Constitució de jurats amb criteris de representació equilibrada - Presentació de candidatures equilibrades - Creació d'un banc d'expertes 	Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva) Igualtat, Joventut i Drets Cívics	

Dimensió: Pla d'igualtat intern

En paral·lel al **Pla d'igualtat de dones i homes 2006-2010**, l'Ajuntament de Palma desplega un seguit d'actuacions a l'àmbit de l'ocupació pública, tal com preveu la Llei 3/2007, de 27 de març, d'igualtat de dones i homes. A més de la formació en igualtat del personal, les actuacions implementades per part de l'Àrea de Funció Pública varen possibilitar:

- Qüestionar l'aparent neutralitat de les administracions pel que fa a reproducció de situacions de desigualtat i de discriminació indirecta també a l'ocupació pública: **Diagnosi d'igualtat dels treballadors i treballadores de l'Ajuntament** (2008/2009).
- Mecanismes de participació, com la posada en marxa del **Comitè d'igualtat**.
- L'aprovació del **Protocol de prevenció de l'assetjament sexual i l'assetjament per raó del sexe**
- La incorporació de **mesures d'igualtat a l'Acord per les condicions de treball**.

Malgrat tots els avanços, el procés no va confluïr en la materialització d'un pla d'igualtat intern. En canvi, diversos organismes autònoms aprovaren plans d'igualtat per al conjunt de la seva plantilla, com l'EMT o PalmaActiva. Cal fer esment que les empreses amb més de 250 treballadors/res han d'acreditar el disseny i l'aplicació efectiva del Pla d'igualtat previst a la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes.

A l'Ajuntament de Palma, en matèria de gènere, no es detecta cap avanç en la política laboral des de 2011.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
1.5. Implantar un pla d'igualtat per al conjunt de treballadors i treballadores de l'Ajuntament de Palma	1.5.1. Dur a terme les accions necessàries per a l'elaboració d'un Pla d'igualtat entre dones i homes per al personal al servei de l'Ajuntament de Palma	<ul style="list-style-type: none"> - Constitució del Comitè d'igualtat. Definició de la composició, els continguts i les funcions - Actualització de la Diagnosi del Pla - Definició dels objectius i les mesures relatives a la igualtat en l'accés a l'ocupació, la retribució, la promoció i la permanència, la conciliació de la vida personal, familiar i laboral, com també la prevenció de l'assetjament sexual i per raó de sexe, d'acord amb la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat 	Funció Pública i Govern Interior	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
1.6. Promoure que els organismes autònoms disposin de plans d'igualtat propis	1.6.1. Constituir una taula de treball amb els organismes autònoms amb una plantilla superior als 250 treballadors/res i els que tenen una plantilla inferior i plans d'igualtat vigents	<ul style="list-style-type: none"> - Definició d'uns continguts comuns per a la Diagnosi del Pla d'igualtat intern - Definició d'objectius comuns i mesures relatives a la igualtat en l'accés a l'ocupació, la retribució, la promoció i la permanència, la conciliació de la vida personal, familiar i laboral, com també la prevenció de l'assetjament sexual i per raó de sexe, d'acord amb la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat, i adaptades a les característiques de la plantilla 	Funció Pública i Govern Interior	Igualtat, Joventut i Drets Cívics Mobilitat Ecologia, Agricultura i Benestar Animal Turisme, Comerç i Treball

Dimensió: Formació en igualtat

La capacitat del personal municipal és una estratègia imprescindible per a poder encarar de manera efectiva la transversalització de gènere.

Durant el període d'execució del Pla d'igualtat de dones i homes 2006-2010, l'**Escola Municipal de Formació** va incloure la igualtat com un dels eixos del **Pla de formació**, amb una oferta genèrica per a tot el personal, centrada en l'ús del llenguatge administratiu no sexista, els conceptes bàsics d'igualtat

i la prevenció de la violència de gènere. En els darrers anys, la formació en gènere ha estat molt escassa i s'ha focalitzat en temàtiques concretes, com la dirigida a agents de la Policia Local, en l'àmbit del tràfic de persones i/o la prostitució.

El 2016 es recuperen algunes propostes, a iniciativa de l'Àrea d'Igualtat, pel que fa a la comunicació per a la igualtat, la violència masclista en joves i les violències sexuals a l'àmbit comunitari o sobre la igualtat de tracte del col·lectiu LGTBI. Així mateix, l'Àrea de Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne posà en marxa el curs "Urbanisme en perspectiva de gènere" amb motiu de la revisió del PGOU.

En qualsevol cas, a partir de l'anàlisi de les programacions, es detecta que la formació en gènere no és una prioritat de les àrees municipals, ni tan sols de les que tenen especial incidència en el gènere.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
1.7. Promoure la capacitat i la formació en igualtat de gènere	1.7.1. Promoure la formació i la capacitat en transversalitat de gènere a totes les àrees municipals	<ul style="list-style-type: none"> - Detecció de les necessitats formatives del personal en matèria d'igualtat de gènere - Disseny d'accions formatives en gènere al Pla municipal de formació, amb accions formatives bàsiques i avançades i/o específiques (detecció de situacions de TPEX i violència sexual, bon tracte en l'atenció a la diversitat per motiu d'orientació sexual i identitat de gènere, coeducació, auditoria de qualitat urbana...) 	<p>Funció Pública i Govern Interior (EMF)</p> <p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p>	Totes
	1.7.2. Incloure la perspectiva de gènere a tota la formació que imparteix l'EMF	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió del Pla de Formació i introducció de mesures per a incorporar la perspectiva de gènere als continguts, al llenguatge, al tractament estadístic de les dades, a la gestió del temps... 	<p>Funció Pública i Govern Interior (EMF)</p>	Igualtat, Joventut i Drets Cívics

**Dimensió:
Incorporació de la perspectiva de gènere a
normativa, plans i programes**

S'entén per perspectiva de gènere la presa en consideració de les diferències entre dones i homes en un àmbit o una activitat per a l'anàlisi, la planificació, el disseny i l'execució de polítiques, tenint en compte la manera en què les diverses actuacions, situacions i necessitats afecten les dones.

Els informes d'impacte de gènere es generen amb la finalitat d'identificar i estimar l'impacte potencial que les disposicions, els programes, els projectes... poden produir en la situació de dones i homes com a col·lectiu i de forma separada per a prevenir i evitar la producció o l'increment de les desigualtats de gènere.

La realització de l'informe d'impacte ha de garantir una major eficàcia de les actuacions, des del moment en què es preveuen

així efectes negatius que poden incrementar les diferències de gènere. A més d'advertir de les conseqüències desitjades i no desitjades, s'han de realitzar les propostes de reformulació o les modificacions per a neutralitzar el possible impacte negatiu.

Pel que fa a l'Ajuntament de Palma, no és habitual fer una anàlisi prèvia d'impacte. Sí que en alguns casos s'ha sol·licitat a l'Institut Balear de la Dona, com en el cas de les *Directrius bàsiques d'ordenació del PGOU del municipi de Palma* (2013).

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
1.8. Integrar el principi d'igualtat en plans transversals i programes	1.8.1. Promoure la participació de les dones en la identificació de les necessitats de la població, per a l'elaboració de projectes des de la perspectiva de gènere	<ul style="list-style-type: none"> - Difusió de metodologies participatives que assegurin la participació real de les dones - Revisió dels processos participatius que es posin en marxa i del Reglament de participació ciutadana, si s'escau - Participació de personal de la Secció d'Igualtat en plans transversals, estratègics o directors amb incidència directa en el gènere 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics Participació Ciutadana i Coordinació Territorial	
1.9. Integrar l'avaluació d'impacte de gènere a la normativa de l'Ajuntament de Palma	1.9.1. Identificar l'àmbit municipal d'aplicació dels informes d'impacte	<ul style="list-style-type: none"> - Elaboració de directrius, pautes... per a les disposicions normatives municipals que hagin d'anar acompanyades d'informes d'impacte de gènere 	Economia, Hisenda i Innovació -Serveis Jurídics	Igualtat, Joventut i Drets Cívics

EIX 2: UNA CIUTAT LLIURE DE VIOLÈNCIES MASCLISTES

Objectius generals	Objectius específics
2.1. Oferir una atenció integral i de qualitat des dels serveis municipals especialitzats	2.1.1. Millorar l'atenció que s'ofereix des dels serveis d'atenció a la violència de gènere
	2.1.2. Disposar d'un servei i equipament d'acollida específic per a VVG
	2.1.3. Promoure acords interinstitucionals per a millorar l'atenció integral a les dones VVG
2.2. Promoure l'apoderament de les dones VVG de manera que puguin refer els seus projectes de vida	2.2.1. Millorar l'ocupabilitat de les dones VVG
	2.2.2. Facilitar l'accés de les VVG a un habitatge
	2.2.3. Enfortir les estratègies d'autoprotecció de les dones VVG
	2.2.4. Facilitar l'accés de les dones VVG i els seus fills i filles a un oci de qualitat
2.3. Garantir una actuació adequada en casos d'assassinats masclistes a Palma	2.3.1. Disposar d'un protocol d'actuació municipal en cas d'assassinat masclista
2.4. Millorar l'atenció de les persones que exerceixen la prostitució (PEP)	2.4.1. Mantenir el suport al treball en xarxa realitzat a Palma des de la Xarxa d'Atenció Directa a Persones que Exerceixen la Prostitució (XADPEP), amb especial esment als col·lectius de PEP més vulnerables que exerceixen en contextos tancats
	2.4.2. Promoure la formació i la capacitat del personal municipal en matèria de prostitució i tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual (TPEX)
	2.4.3. Aprofundir en el coneixement sobre el fenomen de la prostitució a Palma
2.5. Promoure l'apoderament de les persones que exerceixen la prostitució (PEP)	2.5.1. Aportar solucions sostenibles a la convivència amb l'entorn veïnal en determinades àrees urbanes sensibles a l'exercici de la prostitució
	2.5.2. Impulsar alternatives de vida a l'exercici de la prostitució

Objectius generals

Objectius específics

2.6. Promoure la corresponsabilitat social en la prevenció de les violències masclistes

2.6.1. Generar accions que visibilitzin l'abast de la violència de gènere i en conscièncin

2.6.2. Generar iniciatives que facilitin la implicació de les entitats socials i la ciutadania amb el rebuig a les violències masclistes: Pacte Palma contra la Violència de Gènere

2.6.3. Donar suport a les iniciatives socials i del moviment feminista contra la violència de gènere

2.7. Sensibilitzar la ciutadania per a poder identificar situacions de violència masclista i construir models de relació igualitaris

2.7.1. Donar eines per a la detecció i la prevenció de les relacions afectives abusives, els estereotips masclistes...

2.8. Sensibilitzar la ciutadania sobre altres formes de violències masclistes

2.8.1. Facilitar eines per a la visibilització i la prevenció de les discriminacions per motiu d'orientació sexual i/o d'identitat de gènere

2.8.2. Facilitar eines per a la visibilització, la detecció i la prevenció dels abusos sexuals a infants

2.8.3. Facilitar eines per a la detecció i la prevenció de la mutilació genital femenina (MGF)

2.9. Promoure que tothom pugui gaudir de l'espai públic en llibertat

2.9.1. Donar continuïtat al projecte "No i punt; Palma, lliure d'agressions sexistes"

2.9.2. Posar a disposició de la ciutadania eines i estratègies per a l'apoderament i la prevenció de les agressions sexuals i sexistes

2.10. Incorporar la perspectiva de la seguretat de les dones a l'espai públic

2.10.1. Promoure un pla pilot territorial per a identificar punts crítics a un barri

2.10.2. Realitzar una auditoria de gènere als equipaments de titularitat municipal d'ús quotidià

2.10.3. Incloure el criteri de percepció de la seguretat en la planificació i la gestió de l'espai públic

Dimensió: Atenció a dones, adolescents i infants víctimes de violències masclistes

La Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes, entén per violència masclista la manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, que s'exerceix sobre aquestes pel fet mateix de ser-ho. A l'efecte d'aquesta llei, es considera violència masclista: la violència física, la violència psicològica, la violència econòmica, la violència sexual, els abusos sexuals i les agressions sexuals, que inclouen qualsevol acte de naturalesa sexual forçada per l'agressor o no consentida per part de les dones com el tràfic d'éssers humans amb fins d'explotació sexual, la violència simbòlica, el feminicidi i la mutilació genital femenina.

A l'àmbit de la violència de gènere, s'ha de considerar la trajectòria de l'Ajuntament de Palma. Des de l'any 1989 s'ofereix un servei d'acolliment a les dones víctimes de violència de gènere i els seus infants (SAM-VVG) i, des de 2005, a partir de la implantació de la teleassistència mòbil per a VVG, de la qual l'Ajuntament era el gestor, es posà en funcionament un servei d'atenció social específic per a víctimes. Avui en dia el **Servei Municipal d'Atenció Integral a la Violència de Gènere (SAI-VVG)** té com a finalitat prestar atenció integral a les dones i als infants víctimes de la violència de gènere, i a homes que volen assolir relacions de parella no violentes.

També s'hi ha de sumar la tasca de la **Unitat de Protecció Familiar de la Policia Local de Palma (UPFA)**. Entre les seves funcions es poden destacar: la resposta a emergències (092-112), l'assistència psicològica immediata en cas d'afectació emocional que ho aconselli, la presa de denúncia...

Una vegada superada la situació de violència a la parella o ex-parella, el principal obstacle de les dones es dona l'hora d'iniciar un projecte de vida propi. Aquest també és el principal repte de les polítiques d'atenció a les víctimes de violència de gènere, com l'abordatge de situacions de violència masclista en col·lectius com el de les dones majors, amb majors dificultats per a abandonar la relació de parella.

Cal esmentar que, malgrat els anys transcorreguts des de l'aprovació de la Llei orgànica 1/2004, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, es pot continuar parlant de feminicidi. En el transcurs de 2016, han estat assassinades 6 dones a les Illes Balears, una d'aquestes a Palma.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
2.1. Oferir una atenció integral i de qualitat des dels serveis municipals especialitzats	2.1.1. Millorar l'atenció que s'ofereix des dels serveis d'atenció a la violència de gènere	<ul style="list-style-type: none"> - Avaluació del compliment de la Carta de compromisos dels serveis municipals contra la violència domèstica i de gènere. - Revisió i difusió del protocol d'atenció a les víctimes de violència de gènere (VVG) des dels CMSS. - Millora de l'accés a la informació dels serveis d'atenció, tant per a professionals com per a la ciutadania, amb atenció a diferents col·lectius a través de diferents canals. - Implementació del treball grupal amb les víctimes de violència de gènere. 	<p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p> <p>Seguretat Ciutadana</p> <p>Benestar i Drets Socials</p>	
	2.1.2. Disposar d'un servei i equipament d'acollida específic per a VVG	<ul style="list-style-type: none"> - Reforma i adequació d'espai com a equipament municipal d'acolliment. - Gestió de l'equipament i dels pisos d'acollida del servei d'Acolliment municipal específic per a VVG. - Increment d'habitatges de titularitat municipal destinats a cobrir les necessitats del Servei d'Acolliment a VVG. 	<p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p>	<p>Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne</p>
	2.1.3. Promoure acords interinstitucionals per a millorar l'atenció integral a les dones VVG	<ul style="list-style-type: none"> - Coordinació entre administracions per a establir acords operatius en l'atenció a les VVG. - Proposta per a l'establiment d'un conveni marc amb l'IBD. 	<p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p>	<p>Seguretat Ciutadana</p>

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
2.2. Promoure l'apoderament de les dones VVG de manera que puguin refer els seus projectes de vida	2.2.1. Millorar l'ocupabilitat de les dones VVG	<ul style="list-style-type: none"> - Orientació laboral específica. - Accions de foment de l'autoocupació de les dones. - Establir la reserva de places a les accions formatives. - Habilitació de places de canguratge per a infants de VVG que segueixen un procés de feina. - Inclusió de les VVG, com a col·lectiu amb dificultat d'accés al mercat laboral, en els criteris d'adjudicació de caràcter social de la instrucció per a una contractació pública amb responsabilitat social, mediambiental i lingüística. 	<p>Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva)</p> <p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p> <p>Funció Pública i Govern Interior</p>	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
	2.2.2. Facilitar l'accés de les VVG a un habitatge	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió dels programes i/o les convocatòries públiques d'habitatge per a incloure mesures preferencials efectives per a les VVG. - Avaluació de l'impacte de les mesures vigents. 	<p>Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne (PMH)</p>	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
	2.2.3. Enfortir les estratègies d'autoprotecció de les dones VVG	<ul style="list-style-type: none"> - Realització de la valoració de risc de les VVG. - Elaboració del pla d'autoprotecció, en cas de no tenir assignat un policia tutor. - Formació en autodefensa per a VVG. 	<p>Seguretat Ciutadana</p> <p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p>	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
	2.2.4. Facilitar l'accés de les dones VVG i els seus fills i filles a un oci de qualitat	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió, si s'escau, de la modificació de les ordenances de preus públics i de les condicions d'accés a recursos socioculturals, esportius... per a facilitar la seva participació en activitats d'oci (casals de barri, targeta ciutadana...). - Millora de l'accés a la informació d'activitats familiars. - Suport a les iniciatives de les dones VVG. 	<p>Educació i Esports</p> <p>Mobilitat (EMT)</p> <p>Participació Ciutadana i Coordinació Territorial</p> <p>Benestar i Drets Socials</p> <p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p>	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
2.3. Garantir una actuació adequada en casos d'assassinats masclistes a Palma	2.3.1. Disposar d'un protocol d'actuació municipal en cas d'assassinat masclista	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió, formalització/aprovació i visibilització d'un protocol d'actuació municipal en cas d'assassinat masclista. - Condemna i condol, acompanyament i atenció social als familiars de la dona assassinada. 	<p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p> <p>Batlia- Comunicació</p>	<p>Benestar i Drets Socials</p> <p>Funció Pública i Govern Interior (EFM)</p>

**Dimensió:
Atenció a víctimes de violències masclistes;
Persones que exerceixen la prostitució**

L'Ajuntament de Palma, juntament amb altres administracions i entitats, forma part de Xarxa d'Atenció Directa a les Persones que Exerceixen la Prostitució (XADPEP). Casal Petit-Germanes Oblates, Creu Roja i Metges del Món són les entitats de la XADPEP que realitzen una atenció directa a les persones que exerceixen la prostitució a Palma.

Segons la memòria de 2015, des de la XADPEP s'atengueren 1.748 persones, el 95% de les quals eren dones; el 3%, homes i, el 2%, transsexuals. La memòria permet conèixer el perfil de les

persones ateses, el context en què exerceix la prostitució, les situacions que n'incrementen la vulnerabilitat... La tendència a l'augment de la prostitució en contextos tancats, especialment a cases i pisos, dificulta el contacte amb les persones que hi exerceixen per la invisibilitat d'aquests espais, i les situa en una situació de major vulnerabilitat.

En el transcurs de l'atenció a les persones que exerceixen la prostitució és habitual que sorgeixin sospites que podrien ser víctimes de tràfic amb fins d'explotació sexual, encara que els casos detectats i identificats són gairebé residuals. Les extorsions, les amenaces, les agressions i el fort control al qual estan sotmeses, a més de les dificultats administratives, condicionen que les víctimes no denunciïn la seva situació.

Les estimacions del nombre de víctimes de tràfic amb fins d'explotació sexual a l'Estat espanyol indiquen com aquest és un dels àmbits en què el Pla d'Igualtat de gènere hauria d'incidir.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
2.4. Millorar l'atenció de les persones que exerceixen la prostitució (PEP)	2.4.1. Mantenir el suport al treball en xarxa realitzat a Palma des de la Xarxa d'Atenció Directa a Persones que Exerceixen la Prostitució (XADPEP), amb especial esment als col·lectius de PEP més vulnerables que exerceixen en contextos tancats	<ul style="list-style-type: none"> - Suport econòmic a les entitats socials que atenen PEP des de projectes consolidats de promoció: convocatòria pública per a la concessió de subvencions per a la realització de projectes i activitats de suport a les persones que exerceixen la prostitució a Palma - Suport tècnic a les entitats: coordinació mensual, elaboració, publicació i difusió d'una memòria anual sobre l'actuació de les entitats i perfil de les PEP ateses 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Seguretat Ciutadana
	2.4.2. Promoure la formació i la capacitat del personal municipal en matèria de prostitució i tràfic de persones amb finalitat d'exploració sexual (TPEX)	<ul style="list-style-type: none"> - Col·laboració en accions formatives, informatives o de sensibilització organitzades per les entitats socials - Difusió i sensibilització per al compliment de les Bones pràctiques informatives sobre prostitució elaborades pel GEPIB. - Elaboració d'un codi de bones pràctiques en el tracte policíac a PEP. - Elaboració d'un protocol municipal d'actuació en situacions de TPEX que faciliti la detecció de víctimes de tràfic 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics Seguretat Ciutadana Benestar i Drets Socials	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
	2.4.3. Aprofundir en el coneixement sobre el fenomen de la prostitució a Palma	<ul style="list-style-type: none"> - Col·laboració amb el Grup d'Estudi Permanent sobre Prostitució a les Illes Balears (GEPIB) - Assessorament de la XADPEP a les iniciatives municipals, amb especial incidència sobre les PEP (ordenances, instruccions internes d'actuació...) 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics Seguretat Ciutadana	

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
2.5. Promoure l'apoderament de les persones que exerceixen la prostitució (PEP)	2.5.1. Aportar solucions sostenibles a la convivència amb l'entorn veïnal en determinades àrees urbanes sensibles a l'exercici de la prostitució	<ul style="list-style-type: none"> - Posada en marxa d'estratègies col·laboratives a nivell comunitari a l'Arenal - Tallers de sensibilització i formació per a PEP 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics Seguretat Ciutadana	
	2.5.2. Impulsar alternatives de vida a l'exercici de la prostitució	<ul style="list-style-type: none"> - Establiment d'acords de treball per a la inserció formativolaboral de les PEP - Accions de suport a l'autoocupació 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva)	

Dimensió: Prevenió de les violències masclistes

Segons l'estudi "Percepció social de la violència de gènere" (2014), el 92% de la població considera inacceptable la violència de gènere. Això no obstant, una de cada tres persones es mostra tolerant amb alguna forma de violència, i no associa el maltractament psicològic i el de control com a expressió de violència de gènere.

La població jove té certa dificultat per a identificar les situacions de violència i abús. Sovint, associen la violència masclista a les parelles adultes i a la violència física, alhora que tenen interioritzats els mites de l'amor romàntic. De fet, la macroenquesta de violència contra la dona de 2015 indica que el 25% de dones de 16 a 19 anys que ha tingut parella ha patit violència de control en els 12 mesos anteriors.

D'altra banda, el fet que bona part de les investigacions se centrin en les relacions de parella dificulta la identificació i la visibilització d'altres formes que pot prendre la violència masclista. N'és un exemple la percepció de la prostitució, que ha esdevingut una forma més d'oci.

Tal com assenyalava la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes, la finalitat de la prevenció és generar canvis i modificacions en les actituds de la població que permetin avançar cap a l'erradicació de la violència masclista. Des de fa quasi una dècada, a nivell municipal la sensibilització i la pre-

venió de la violència de gènere s'han canalitzat a través del programa d'activitats educatives PalmaEduca. Aquestes activitats s'adrecen a població escolaritzada; per tant, a col·lectius d'adolescents i joves, però també a població adulta, entitats i associacions. S'hi ofereixen tallers amb temàtiques com les noves masculinitats, els estereotips de gènere o els mites assumits de la violència masclista en la parella. En els darrers anys s'hi han anat incorporant noves temàtiques com els abusos sexuals a la infància i les discriminacions per motiu d'orientació sexual i/o identitat de gènere.

Malgrat la valoració positiva de les activitats educatives, la Diagnosi va evidenciar que la prevenció no es pot abordar únicament des de la realització de tallers, sinó que hi calen altres estratègies diverses per a sensibilitzar la ciutadania sobre aquesta problemàtica. Així mateix, la consulta ciutadana i les propostes d'entitats han emfatitzat la conveniència d'estendre-la i donar-hi prioritat a la població adulta masculina i a col·lectius com els de les persones majors.

Calen estratègies que permetin avançar des de la sensibilització a la corresponsabilitat ciutadana en l'abordatge de les violències masclistes. Així, s'entén el Pacte contra la Violència de Gènere, compromís ciutadà per a avançar en l'erradicació de la violència de gènere i cap a una societat basada en els valors de la igualtat entre dones i homes. El Manifest del Pacte s'aprova al Ple de l'Ajuntament des de 2008, i es renova anualment. Les persones, les associacions, les entitats públiques o privades poden adherir-se al Pacte.

En el marc de la col·laboració institucional, l'Ajuntament de Palma s'ha adherit al Pacte ciutadà per una Mallorca lliure de violències masclistes, promogut pel Consell de Mallorca, i a "Reacció. Pacte social contra les violències masclistes", del Govern de les Illes Balears.

Per la seva part, la celebració del 25 de Novembre, Dia Internacional contra la Violència cap a les Dones, esdevé una fita per a visibilitzar el compromís institucional, el de les entitats socials, i la implicació ciutadana.

No podem oblidar però altres formes de violències masclistes. Destaquen els abusos sexuals a infants, amb una major incidència sobre les nines, i les discriminacions per motiu d'orientació sexual i/o d'identitat de gènere. Entre el col·lectiu LGTBI, les dones lesbianes, bisexuals i trans poden patir discriminacions i/o situacions de violència, també pel fet de ser dones, situacions que moltes vegades queden invisibilitzades.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
2.6. Promoure la corresponsabilitat social en la prevenció de les violències masclistes	2.6.1. Generar accions que visibilitzin l'abast de la violència de gènere i en conscienciïn	<ul style="list-style-type: none"> - Programa d'actes en commemoració del 25 de Novembre, Dia Internacional contra la Violència cap a les Dones - Diades informatives - Realització d'accions de sensibilització en esdeveniments multitudinaris de caràcter esportiu, musical, lúdic... 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística Participació Ciutadana i Coordinació Territorial Educació i Esports Funció Pública i Govern Interior Seguretat Ciutadana Turisme, Comerç i Treball Benestar i Drets Socials Sanitat i Consum Batlia- Comunicació Districtes
	2.6.2. Generar iniciatives que facilitin la implicació de les entitats socials i la ciutadania amb el rebuig a les violències masclistes: Pacte Palma contra la Violència de Gènere	<ul style="list-style-type: none"> - Reactivació del Pacte Palma com a eina d'implicació ciutadana - Definició d'uns compromisos mínims per a l'adhesió al Pactepalma i dels mecanismes per a assegurar el compliment dels compromisos signats - Confluència amb el Pacte ciutadà per una Mallorca lliure de violències masclistes (Consell de Mallorca) i amb "Reacció. Pacte social contra les violències masclistes" 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Economia, Hisenda i Innovació Batlia- Comunicació
	2.6.3. Donar suport a les iniciatives socials i del moviment feminista contra la violència de gènere	<ul style="list-style-type: none"> - Creació i reglamentació d'un distintiu/certificació per a reconèixer la tasca d'entitats que treballen activament en la prevenció i/o la sensibilització i conscienciació de les violències masclistes. - Establiment de criteris de valoració, en processos de contractació pública i convocatòries de subvencions, a les entitats que disposin del distintiu/certificat - Suport tècnic i econòmic per a la posada en marxa d'accions - Participació de les entitats en l'avaluació i la posada en marxa d'accions per la prevenció de les violències masclistes, a través del Consell de Dones 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
2.7. Sensibilitzar la ciutadania per a poder identificar situacions de violència masclista i construir models de relació igualitaris	2.7.1. Donar eines per a la detecció i la prevenció de les relacions afectives abusives, els estereotips masclistes...	<ul style="list-style-type: none"> - Continuitat de la línia de tallers de prevenció i sensibilització a través del Palmaeduca, prioritzant determinats col·lectius en funció del risc de victimització (dones grans, joves...) - Revisió de l'oferta a l'àmbit de l'educació formal: confluència amb la Conselleria d'Educació - Revisió de les metodologies dels tallers per a afavorir pràctiques actives, participatives i de continuïtat - Continuitat de campanyes específiques com "El control no és amor" - Ajust de les accions de difusió i comunicació en funció dels diferents cicles de vida, les franges d'edat i/o els col·lectius específics (dones grans, joves...) per a facilitar l'accés i l'impacte de les accions - Potenciació de l'ús de les xarxes socials amb la població jove - Impuls d'accions conjuntes entre diferents serveis i/o regidories - Posada en marxa d'accions de sensibilització a partir d'altres formats i plataformes (art, música, esports...) que permetin major proactivitat - Posada en marxa d'accions de sensibilització amb les associacions de persones majors de Palma a través de la convocatòria pública de subvencions per a activitats d'interès social i/o col·laboracions en projectes 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics Seguretat Ciutadana	Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística Educació i Esports Participació Ciutadana i Coordinació Territorial Batlia- Comunicació

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
2.8. Sensibilitzar la ciutadania sobre altres formes de violències masclistes	2.8.1. Facilitar eines per a la visibilització i la prevenció de les discriminacions per motiu d'orientació sexual i/o d'identitat de gènere	<ul style="list-style-type: none"> - Continuitat de la línia de tallers de prevenció i sensibilització a través del Palmaeduca. - Generació d'activitats de sensibilització i/o formació: jornades, fòrums... - Col·laboració amb les entitats socials 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Seguretat Ciutadana Funció Pública i Govern Interior
	2.8.2. Facilitar eines per a la visibilització, la detecció i la prevenció dels abusos sexuals a infants	<ul style="list-style-type: none"> - Continuitat de la línia de tallers de prevenció i sensibilització a través del Palmaeduca. - Generació d'activitats de sensibilització i/o formació: jornades, fòrums... - Col·laboració amb les entitats socials 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	
	2.8.3. Facilitar eines per a la detecció i la prevenció de la mutilació genital femenina (MGF)	<ul style="list-style-type: none"> - Difusió del Protocol autonòmic sobre l'MGF entre els serveis municipals - Col·laboració amb les entitats socials 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	

Dimensió: Prevenió de les agressions sexistes i sexuals

Les agressions sexistes estan incorporades a la vida de les dones com a part de la cultura i són percebudes com a normals i inevitables. La naturalització i la quotidianitat de certs comportaments du a una invisibilització de les agressions, especialment de les més subtils o de "baixa intensitat" i, per tant, s'acaba minimitzant la magnitud de les violències sexuals. Això dificulta que la mateixa víctima identifiqui conductes abusives (tocaments indesitjats, comentaris o bromes ofensives, mirades intimidadores...) com a agressió i, per tant, no hi fan front ni les denuncien.

La majoria dels estudis i les investigacions se centren en la violència en les relacions de parella. Això dificulta que es puguin identificar les agressions sexistes i quantificar-ne la incidència.

Les agressions sexistes es poden donar en qualsevol moment i espai. En un context de festa, les inèrcies socials, el consum de drogues i d'alcohol, i la idea que forma part de la vida privada actuen de legitimadors d'aquestes conductes. Les al·lotes joves, el col·lectiu més victimitzat, tenen certa dificultat per a identificar les situacions de violència i abús quan es refereixen a comportaments que són normalitzats. Ara bé, tot i que la majoria d'agressions sexistes es produeixen sobre les dones joves, també s'han de considerar les agressions sobre altres persones amb identitats de gènere no hegemòniques.

La Regidoria d'Igualtat, Joventut i Drets Cívics va posar en marxa el 2016 la campanya "**No i punt. De festa, Palma lliure d'agressions sexistes**", que ha estat present als carrers de Palma i, mitjançant punts d'informació, a les principals festes, revetles i esdeveniments de la ciutat. De llavors ençà s'han succeït accions formatives i d'altres per a l'apoderament de les

dones, perquè prenguin consciència de les situacions de violència masclista i tinguin capacitats d'elecció i d'acció davant una agressió sexista i sexual.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
2.9. Promoure que tothom pugui gaudir de l'espai públic en llibertat	2.9.1. Donar continuïtat al projecte "No i punt, Palma lliure d'agressions sexistes"	<ul style="list-style-type: none"> - Campanya generalista de comunicació i sensibilització. - Campanyes específiques a través de les xarxes socials per a població jove - Edició de cartelleria, fulletons, polseres... - Punts d'informació i dinamització de "No i punt" als esdeveniments festius (concerts, revetles...) centrats a l'espai públic - Impuls d'acords amb les associacions de veïns i veïnes i altres entitats socials... per a l'abordatge de les agressions sexuals i sexistes a diferents àmbits, com el de l'oci en contextos privats - Col·laboració institucional amb el Consell de Mallorca - Pautes i recomanacions per a unes festes lliures d'agressions sexistes: organització física de l'espai, selecció musical... 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics Batlia- Comunicació	Participació Ciutadana i Coordinació Territorial Ecologia, Agricultura i Benestar Animal Mobilitat Seguretat Ciutadana Districtes
	2.9.2. Posar a disposició de la ciutadania eines i estratègies per a l'apoderament i la prevenció de les agressions sexuals i sexistes	<ul style="list-style-type: none"> - Visibilització de l'abast de les agressions sexistes: divulgació d'estudis i investigacions, fòrums, jornades - Aprovació, difusió i implementació del protocol d'actuació en cas d'agressió sexista i/o sexual en contextos d'oci - Tallers d'autodefensa feminista - Accions de prevenció de les agressions sexistes i sexuals: continuïtat del taller "Relacions igualitàries: prevenció de les agressions sexistes i sexuals" a través del Palmaeduca 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Seguretat Ciutadana

Dimensió: Seguretat a l'espai públic

La seguretat és un dret fonamental, i té una estreta relació amb la llibertat i amb el dret de les persones a no patir cap tipus de violència. Això no obstant, aquest dret no és experimentat de forma homogènia per part de la ciutadania. Per tant, la **percepció de seguretat** i com es construeix socialment el concepte de seguretat és un dels aspectes que cal tenir en compte.

La socialització diferenciada de gènere explica per què les dones se senten més insegures que els homes i com la por a

ser agredides sexualment afecta en major mesura la seva vida quotidiana i motiva que s'adoptin estratègies d'autoprotecció. Aquest temor fa canviar hàbits quotidians, de manera que poden reduir les seves sortides o sentir-se més preocupades quan ho fan, evitar llocs o zones que considerin potencialment perillosos, modificar un itinerari... o fins i tot alterar la seva forma de vestir.

La percepció de seguretat a l'espai públic és un àmbit de treball recent a l'Ajuntament de Palma que s'enceta amb el projecte **"No i punt, Palma lliure d'agressions sexuals i sexistes"**. No disposam de cap estudi ni investigació d'àmbit local

que s'hi refereixi i, entre els equipaments municipals, només la Societat Municipal d'Aparcaments i Projectes (SMAP) incorpora aquest indicador en la valoració de la satisfacció a persones usuàries d'aparcaments.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
2.10. Incorporar la perspectiva de la seguretat de les dones a l'espai públic	2.10.1. Promoure un pla pilot territorial per a la identificació de punts crítics a un barri	<ul style="list-style-type: none"> - Priorització d'un barri o zona concreta a partir d'indicadors de risc o vulnerabilitat - Identificació dels punts crítics i de les mesures de millora a través de metodologies participatives - Trasllat de les propostes als plans d'execució de millores 	<p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p> <p>Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne</p> <p>Infraestructures i Accessibilitat</p>	<p>Seguretat Ciutadana</p> <p>Ecologia, Agricultura i Benestar Animal</p> <p>Mobilitat</p>
	2.10.2. Realitzar una auditoria de gènere als equipaments de titularitat municipal d'ús quotidià	<ul style="list-style-type: none"> - Incorporació de metodologies participatives als projectes de rehabilitació o millora d'equipaments municipals, parcs, places... que garanteixin la participació de les dones - Divulgació dels resultats de l'avaluació i el trasllat de les propostes als plans d'execució de millores dels edificis i/o infraestructures 	<p>Infraestructures i Accessibilitat</p>	<p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p> <p>Participació Ciutadana</p>
	2.10.3. Incloure el criteri de percepció de la seguretat en la planificació i la gestió de l'espai públic	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió de les ordenances que incideixen en la seguretat a l'espai públic i introducció, si s'escau, de mesures correctores - Revisió de les enquestes de valoració de la satisfacció referides a prestacions de serveis a equipaments municipals (casal de barri, poliesportiu, biblioteca, aparcament municipal...), i inclusió de la variable percepció de la seguretat - Creació d'una aplicació per a dispositius mòbils per a la millora de la seguretat de l'espai públic 	<p>Seguretat Ciutadana</p> <p>Ecologia, Agricultura i Benestar Animal</p> <p>Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne</p> <p>Funció Pública i Govern Interior</p> <p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics</p>	<p>Participació Ciutadana i Coordinació Territorial</p> <p>Educació i Esports (IME)</p> <p>Mobilitat (SMAP)</p> <p>Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística</p> <p>Benestar i Drets Socials</p> <p>Economia, Hisenda i Innovació (IMI)</p>

EIX 3: UNA CIUTAT SOCIALMENT CORRESPONSABLE

Objectius generals	Objectius específics
3.1. Adequar els serveis i els recursos sociocomunitaris per a la cura de les persones dependents i dels infants a les necessitats de conciliació de dones i homes	3.1.1. Ampliar la cobertura de les escoles d'infants
	3.1.2. Ampliar la cobertura dels serveis d'atenció domiciliària i de promoció de l'autonomia personal
	3.1.3. Impulsar recursos sociocomunitaris per a persones majors de 50 anys que realitzen tasques de cura a persones dependents
3.2. Donar suport a les necessitats de conciliació de les famílies monoparentals	3.2.1. Ajustar els serveis públics per a la cura d'infants a les necessitats familiars, especialment als nous models familiars i a les famílies monoparentals
	3.2.2. Impulsar els serveis comunitaris i les xarxes de suport
3.3. Impulsar mesures facilitadores de la conciliació dels temps de vida de dones i homes des dels serveis municipals	3.3.1. Desplegar l'administració electrònica tenint en compte els impactes de la fractura digital
	3.3.2. Avançar en la flexibilització horària
3.4. Fomentar la corresponsabilitat de dones i homes en les tasques de cura a l'àmbit de les famílies i de les intervencions amb famílies i infants	3.4.1. Introduir el principi de corresponsabilitat en les intervencions familiars i/o comunitàries
	3.4.2. Promoure accions i/o activitats que fomentin la corresponsabilitat d'homes i joves en el treball domèstic i de cura

Objectius generals

Objectius específics

3.5. Reconèixer el valor del treball de cura (remunerat i no remunerat)

3.5.1. Posar en valor la rellevància de les tasques de cura per al manteniment de les estructures socials i la dignificació de les condicions de les persones que les realitzen

3.6. Impulsar la corresponsabilitat de la comunitat

3.6.1. Promoure l'adaptació dels serveis i els equipaments municipals a la diversitat de la ciutadania i els cicles vitals de les persones

3.6.2. Afavorir l'autonomia dels infants en la vida quotidiana

3.6.3. Donar suport a les iniciatives comunitàries d'àmbit privat i d'autoorganització

3.7. Integrar el principi de coeducació en les escoles d'infants i els programes educatius

3.7.1. Promoure la inclusió en les programacions educatives de valors basats en l'equitat i la no-discriminació

3.8. Incorporar la perspectiva de gènere a l'espai públic

3.8.1. Revisar el PGOU amb perspectiva de gènere

3.8.2. Incorporar la perspectiva de gènere en la planificació de les polítiques de mobilitat

Dimensió: Serveis públics i polítiques de conciliació

Les polítiques de conciliació tradicionals tracten d'oferir recursos públics perquè la cura de les persones dependents pugui ser compartida entre la família, l'Administració pública i el mercat. En aquest sentit, les polítiques municipals ofereixen bàsicament serveis d'atenció als infants i a d'altres persones dependents.

És per això que esdevé clau el manteniment de la cobertura dels serveis no tan sols per a oferir una atenció de qualitat, sinó també per a garantir la igualtat d'oportunitats i el dret a un temps de vida laboral, familiar i personal, quan per motius de renda no es pot recórrer a la cobertura per part de serveis privats o quan no es disposa de suport familiar.

El Patronat Municipal d'Escoles d'Infants gestiona i administra 12 escoles d'infants, que ofereixen un total de 1.044 places (un 30% es destina a quotes reduïdes). Malgrat tot, la demanda de places és superior al nombre de places disponibles, situació que es repeteix any rere any. Per altra banda, hi ha alguns serveis per a infants i adolescents fora de la jornada escolar i/o en períodes de vacances que també faciliten la conciliació dels temps de les famílies (Tempsxtu, ciberaules, campus esportius d'estiu).

Paradoxalment, són les dones les que fan un major ús de les **mesures de conciliació** i dels **serveis de cura**. Amb l'augment de l'esperança de vida, les dones han esdevingut les principals usuàries dels **serveis d'atenció domiciliària** (menjar a domicili, el servei d'ajuda a domicili i teleassistència), alhora que continuen assumint, majoritàriament, les tasques domèstiques i de cura.

El model de suport basat en la família, com a proveïdora de serveis per a mantenir el nivell de benestar social, s'ha accentuat a partir de crisi econòmica i de les retallades en el sector públic.

Les dones d'entre cinquanta i setanta o més anys són les principals protagonistes per mantenir les xarxes de suport mutu entre generacions.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
3.1. Adequar els serveis i els recursos sociocomunitaris per a la cura de les persones dependents i dels infants a les necessitats de conciliació de dones i homes	3.1.1. Ampliar la cobertura de les escoles d'infants	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió dels criteris i els procediments de funcionament dels serveis actuals i proposta de mesures per a donar resposta a les necessitats de conciliació de les famílies (horaris, calendaris i cobertura dels serveis) - Ampliació del nombre de places 	Educació i Esports	
	3.1.2. Ampliar la cobertura dels serveis d'atenció domiciliària i de promoció de l'autonomia personal	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió dels criteris i els procediments de funcionament dels serveis actuals i proposta de mesures per a donar resposta a les necessitats de conciliació de les famílies (horaris, calendaris i cobertura dels serveis) - Ampliació del nombre de places 	Benestar i Drets Socials	
	3.1.3. Impulsar recursos sociocomunitaris per a persones majors de 50 anys que realitzen tasques de cura a persones dependents	<ul style="list-style-type: none"> - Posada en marxa del servei de respir - Posada en marxa de projectes de suport als familiars curadors de persones dependents 	Benestar i Drets Socials	Igualtat, Joventut i Drets Cívics

Dimensió: Serveis públics i polítiques de conciliació. Famílies monoparentals

Els estudis mostren com les famílies monoparentals tenen unes condicions de vida, en conjunt, inferiors a les dels que viuen en parella, i com aquest fet condiciona les oportunitats dels seus fills i filles. Sabem que les famílies monoparentals presenten taxes de risc de pobresa superior a les famílies biparentals i majors dificultats per a la conciliació de la vida laboral, familiar i personal, quan les estratègies de conciliació són bàsicament privades i la taxa d'activitat de les persones responsables de llars monoparentals és superior a la resta de la població en edat laboral.

El 2015, a Palma, hi havia 5.775 llars monoparentals, xifra que ha augmentat progressivament amb els anys. El 13% de les llars de Palma on hi ha almenys un infant entre 0 i 15 anys és monoparental, la majoria de les quals estan encapçalades per dones (83%).

Les famílies en situació de risc d'exclusió també es troben en situacions de desavantatge per a poder fer front al cost de recursos i/o serveis de conciliació. Per tant, el seu accés a aquests es veu limitat. Com a conseqüència han de recórrer a la família com a proveïdora de serveis. Si bé les xarxes familiars de suport s'han intensificat, també és cert que, paral·lelament, es dona una desvinculació intergeneracional i una pèrdua de suports de la xarxa familiar i comunitària, accentuada a partir dels moviments migratoris o de la mobilitat residencial.

La manca de regularització administrativa respecte de les famílies monoparentals constitueix un obstacle per al reconeixement de les seves dificultats i el risc d'exclusió en determinades situacions.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
3.2. Donar suport a les necessitats de conciliació de les famílies monoparentals	3.2.1. Ajustar els serveis públics per a la cura d'infants a les necessitats familiars, especialment als nous models familiars i a les famílies monoparentals	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió tarifària dels serveis i prestacions municipals per a introduir mesures positives en els serveis municipals que afavoreixin les famílies monoparentals, o modificar, si s'escau, les mesures vigents - Ampliació de l'oferta de places gratuïtes o bonificades a les d'activitats extraescolars i en períodes de vacances per a les famílies amb major necessitat de suport - Anàlisi de la idoneïtat i les possibilitats d'estendre el servei TempsXtu en els equipaments municipals 	Benestar i Drets Socials Educació i Esports Participació Ciutadana Igualtat, Joventut i Drets Cívics	
	3.2.2. Impulsar els serveis comunitaris i les xarxes de suport	<ul style="list-style-type: none"> - Posada en marxa de projectes pilot que impulsin mesures que donin suport a les necessitats de conciliació de famílies monoparentals - Millora de l'accés de la informació de recursos i serveis a les famílies monoparentals i amb majors necessitats de suport familiar 	Benestar i Drets Socials Igualtat, Joventut i Drets Cívics	

**Dimensió:
Serveis públics i polítiques de conciliació.
Organització del temps i l'espai**

La Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes, dedica un article a l'organització d'espais, horaris i creació de serveis (art. 52) i insta les entitats locals a promoure plans d'ús del temps i l'organització d'espais que facilitin la funcionalitat de la ciutat, propiciïn la proximitat de les dotacions i els serveis, i minimitzin els desplaçaments i els temps d'accés.

Per a aconseguir un desenvolupament social sostenible, cal una estratègia que sigui assumida per part de tota la societat,

i que inclogui serveis comunitaris flexibles i la reorganització dels usos dels temps i dels espais. Alguns serveis de l'Ajuntament de Palma amb atenció a la ciutadania tenen implantades mesures que faciliten una millor gestió del temps personal i/o de flexibilització horària, com la cita prèvia per a la formalització de tràmits administratius, la realització d'inscripcions en línia i/o de tràmits a través de l'administració electrònica...

Totes aquestes accions repercuteixen directament sobre la gestió del temps, i en conseqüència sobre la qualitat de vida i el benestar de les persones, però són accions aïllades entre si que no responen a un abordatge integral dels usos dels temps ni tenen en compte l'impacte de gènere.

La voluntat de Palma d'esdevenir una ciutat innovadora, les necessitats canviants i la ràpida incorporació de les novetats tecnològiques han d'anar acompanyades d'una participació real. En cas contrari, en pot quedar exclosa una part de la ciutadania que, per motius de gènere o d'edat, no té el mateix accés a les TIC ni en fa el mateix ús. Des del Pla d'igualtat de gènere i de manera transversal, es posa l'accent en els impactes de la fractura digital.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
3.3. Impulsar mesures facilitadores de la conciliació dels temps de vida de dones i homes des dels serveis municipals	3.3.1. Desplegar l'administració electrònica tenint en compte els impactes de la fractura digital	<ul style="list-style-type: none"> - Anàlisi de l'ús i l'impacte de l'administració electrònica - Habilitació de mesures alternatives com sistemes d'atenció telefònica - Habilitació de punts per a la realització de tràmits electrònics a dependències municipals i amb suport de personal tècnic 	<p>Economia, Hisenda i Innovació (IMI)</p> <p>Funció Pública i Govern Interior</p>	<p>Districtes</p>
	3.3.2. Avançar en la flexibilització horària	<ul style="list-style-type: none"> - Anàlisi de la flexibilització territorial i horària dels serveis d'atenció al públic - Introducció de mesures correctores per a la millora de la cobertura dels serveis d'atenció al públic i tendents a la sincronització dels dies i els horaris d'atenció - Adaptació dels horaris de les accions formatives per a facilitar la conciliació de la vida laboral, personal i familiar 	<p>Funció Pública i Govern Interior</p> <p>Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva)</p>	<p>Benestar i Drets Socials</p> <p>Educació i Esports</p> <p>Sanitat i Consum</p> <p>Mobilitat, Ecologia, Agricultura i Benestar Animal</p> <p>Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne</p> <p>Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística</p> <p>Districtes</p>

Dimensió: Corresponsabilitat i treball de cura

Tot i els canvis socials que s'han produït a la nostra societat, aquests no han arribat amb la mateixa intensitat a l'àmbit de les responsabilitats familiars i domèstiques. Homes i dones viuen el seu temps de manera diferent i, sobre aquests usos diferenciats del temps, s'ha anat construint un desigual repartiment d'oportunitats personals.

Els homes s'acullen molt menys a les mesures de conciliació que les dones. Un exemple clar és el gaudi de les **llicències de maternitat, paternitat i excedències per cura d'infants o de familiars**. A nivell municipal, s'ha de posar esment en l'alta feminització de l'ús de serveis de cura com l'Espai de Joc

Familiar (el 85% de les persones adultes que en feren ús el 2015 eren dones) o Tempsxto (el 90%).

De la mateixa manera que s'ha d'enfortir la presència de les dones i la igualtat d'oportunitats a l'esfera productiva, les administracions públiques també han d'incidir en l'esfera relacional privada per a fer efectiva la igualtat real. Així, calen accions de foment de la participació dels homes en les tasques domèstiques i de cura, de visibilització de models de cura corresponsable però, sobretot, revisar les maneres de fer i actuar dels serveis d'atenció personal, ja que les inèrcies tendeixen a reproduir els biaixos de gènere i desresponsabilitzar els homes de la criança i la cura de les persones.

La manca de reconeixement i la valoració dels treballs de cura suposa un fre per a la participació dels homes. Per una banda,

tenim que es tracta de tasques realitzades tradicionalment en l'àmbit privat de la família, sense reconeixement social ni valoració econòmica. I, quan aquestes han estat externalitzades al mercat de treball, han esdevingut "nínxols laborals" ocupats, majoritàriament, per força de treball femenina immigrant i que presenten pitjors condicions de laborals i salarials.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
3.4. Fomentar la corresponsabilitat entre dones i homes en les tasques de cura a l'àmbit de les famílies i de les intervencions amb famílies i infants	3.4.1. Introduir el principi de corresponsabilitat en les intervencions familiars i/o comunitàries	<ul style="list-style-type: none"> - Anàlisi de gènere del treball grupal amb dones (prevenció, capacitatció, formació...) - Revisió i modificació, si s'escau, de missatges estereotipats que perpetuen la divisió sexual del treball - Tallers de competències parentals, escoles de pares i mares... amb perspectiva de gènere 	<p>Benestar i Drets Socials Educació i Esports (PMEI) Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva) Igualtat, Joventut i Drets Cívics Sanitat i Consum</p>	
	3.4.2. Promoure accions i/o activitats que fomentin la corresponsabilitat d'homes i joves en el treball domèstic i de cura	<ul style="list-style-type: none"> - Continuïtat de la línia de tallers de sensibilització sobre noves masculinitats i corresponsabilitat a través del Palmaeduca - Programació de tallers d'adquisició d'habilitats domèstiques i de cura i/o inclusió de manera transversal d'habilitats domèstiques i de cura - Visibilització de models positius de masculinitat/ paternitat a través de la publicitat institucional 	<p>Igualtat, Joventut i Drets Cívics Benestar i Drets Socials Participació Ciutadana i Coordinació Territorial</p>	Batlia - Comunicació
3.5. Reconèixer el valor del treball de cura (remunerat i no remunerat)	3.5.1. Posar en valor la rellevància de les tasques de cura per al manteniment de les estructures socials i la dignificació de les condicions de les persones que les realitzen	<ul style="list-style-type: none"> - Posada en marxa d'activitats de capacitatció i/o suport per a cuidadores professionals actives, amb especial esment al personal dels serveis municipals amb intervenció directa a l'àmbit familiar - Suport a les iniciatives socials dels col·lectius professionals - Divulgació d'estudis, investigacions... - Comptabilització de temps de treball de cura com a treball efectiu en projectes formatius i ocupacionals 	<p>Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva) Igualtat, Joventut i Drets Cívics Benestar i Drets Socials</p>	

Dimensió: Corresponsabilitat social

Una organització social corresponsable és una estratègia que cerca l'assumpció equitativa per part de tots els membres de la societat de les responsabilitats, els drets, els deures i les oportunitats associades a l'àmbit professional, domèstic, familiar, i al relatiu a la cura de les persones.

Tots les persones tenen necessitats d'atenció i cura en diversos períodes de l'existència, en qüestions bàsiques de supervivència com l'alimentació, la higiene i la salut, però també pel que fa al

desenvolupament, el creixement i el benestar personal, en aspectes com l'educació, el reconeixement o el suport emocional.

Les persones partidàries d'una **criança conscient**, des del moment en què posen l'accent en una cura constant, en un contacte matern el major temps possible i una recerca de l'equilibri de la vida personal i familiar, han qüestionat el model estanc i tradicional dels serveis, organitzats bàsicament per franges d'edat...

Si bé trobam, sobretot, iniciatives comunitàries d'àmbit privat i d'autoorganització, també valoram algunes experiències

municipals que posen l'accent en la corresponsabilitat social a la vida quotidiana: "A l'escola a peu", l'espai de joc familiar o els bancs de temps. D'altra banda, s'han adaptat a les necessitats de les famílies amb responsabilitats d'atenció a infants, destinant un racó per a jocs, per a l'estudi o per a l'alletament, programant amb activitats intergeneracionals o de manera simultània.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
3.6. Impulsar la corresponsabilitat de la comunitat	3.6.1. Promoure l'adaptació dels serveis i els equipaments municipals a la diversitat de la ciutadania i els cicles vitals de les persones	<ul style="list-style-type: none"> - Flexibilització de les condicions d'accés i ús dels serveis, de manera que s'afavoreixi la participació intergeneracional a l'equipament - Programació d'activitats simultànies per a persones de diferents edats - Adequació dels espais municipals a les diferents necessitats del cicle de vida i/o la diversitat funcional de les persones (racó per a l'al·letament, reserva d'espais per a cotxets de nadons...) 	Educació i Esports Participació Ciutadana i Coordinació Territorial Igualtat, Joventut i Drets Cívics Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística	
	3.6.2. Afavorir l'autonomia dels infants en la vida quotidiana	<ul style="list-style-type: none"> - Continuació del projecte de camins escolars de foment de la mobilitat a peu - Campanya per a l'ús del transport públic de manera autònoma entre els infants/adolescents 	Educació i Esports Mobilitat (EMT)	Batlia - Comunicació
	3.6.3. Donar suport a les iniciatives comunitàries d'àmbit privat i d'autoorganització	<ul style="list-style-type: none"> - Difusió i extensió dels bancs del temps - Difusió i divulgació de bones pràctiques d'iniciatives comunitàries i d'autoorganització 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Batlia - Comunicació

Dimensió: Coeducació

L'educació i la formació són una dimensió clau per a determinar les oportunitats de les persones. En línies generals, els indicadors educatius mostren uns millors resultats per part de les al·lotes i uns nivells d'instrucció similars, si bé s'aprecien diferències en els dos extrems i en l'elecció dels itineraris formatius. La marcada segregació de gènere en l'elecció de cicles formatius i en els ensenyaments universitaris genera desigualtats

en l'accés al mercat laboral, des del moment en què els perfils professionals més feminitzats solen associar-se a llocs de feina socialment menys valorats i remunerats.

En l'àmbit de l'educació cal avançar en la implantació de models coeducatius des d'edats primerenques. És necessària una intervenció educativa que parteixi del principi d'igualtat, i amb l'objectiu del desenvolupament integral de les persones independentment del sexe, per a evitar coartar capacitats a partir del gènere social de cada persona.

Una educació basada en la igualtat i la no-discriminació incideix directament en els models de cura corresponsable, des del moment que l'assumpció majoritària de les dones en l'acompanyament a l'educació dels seus fills i filles (acompanyaments escolars, seguiments de tasques, tutories, activitats extraescolars..) reproduïx models de funcionament androcèntrics.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
3.7. Integrar el principi de coeducació a les escoles d'infants i programes educatius	3.7.1. Promoure la inclusió en les programacions educatives de valors basats en l'equitat i la no-discriminació	<ul style="list-style-type: none">- Revisió del catàleg d'activitats educatives amb perspectiva de gènere- Difusió de bones pràctiques, recursos i materials de consulta i d'autoformació per a incloure el principi de coeducació- Dotació de recursos educatius i/o lúdics que promoguin l'equitat de gènere i la coeducació, sobretot per a les associacions de pares i mares d'alumnes- Inclusió, en els procediments de contractació externa, de l'exigència de formació en gènere del personal de l'àmbit educatiu i del lleure, incloent-hi el lleure esportiu	Educació i Esports Igualtat, Joventut i Drets Cívics Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística Ecologia, Agricultura i Benestar Animal (EMAYA) Participació Ciutadana i Coordinació Territorial	Batlia-Comunicació

Dimensió: Espai públic amb perspectiva de gènere

L'Ajuntament de Palma situa l'accessibilitat universal com una de les seves prioritats, entesa com la condició que han de complir els entorns, els productes i els serveis per a ser utilitzables en condicions de confort i seguretat. Així com el disseny universal s'ha incorporat a la pràctiques municipals, les polítiques urbanes han restat opaques al gènere.

La Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes, i més endavant la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes, reforçava en el seu articulat

que les polítiques urbanes en el disseny de la ciutat, en la definició i l'execució del planejament urbanístic, han d'incorporar la perspectiva de gènere, a partir de mecanismes i instruments que fomentin i afavoreixin la participació ciutadana i la transparència. La llei autonòmica estén l'àmbit d'aplicació a les polítiques i els programes en matèria de medi ambient, habitatge, planejament urbanístic i transport.

La revisió del Pla general d'ordenació urbana (PGOU) de Palma esdevé una oportunitat per a incorporar la perspectiva de gènere en la planificació urbana. No es pot entendre un urbanisme amb perspectiva de gènere sense comptar amb l'experiència femenina, i així ho ha entès l'Àrea d'Urbanisme.

Les investigacions han posat en evidència importants diferències de gènere en la mobilitat. Sabem que la major part de persones usuàries del transport públic són dones, que fan més desplaçaments de tipus poligonal o multifuncionals, vinculats a la cadena de tasques quotidianes... Ara, l'opacitat al gènere que ha caracteritzat les polítiques municipals no ens permet disposar d'informació rellevant respecte de la ciutat de Palma, de manera que la planificació continua responent a una lògica androcèntrica.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
3.8. Incorporar la perspectiva de gènere a l'espai públic	3.8.1. Revisar el PGOU amb perspectiva de gènere	<ul style="list-style-type: none"> - Incorporació de criteris en relació amb l'espai públic com la proximitat, la vitalitat, l'autonomia o la diversitat - Aplicació de metodologies participatives que garanteixin la participació de les dones 	Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne	
	3.8.2. Incorporar la perspectiva de gènere en la planificació de les polítiques de mobilitat	<ul style="list-style-type: none"> - Estudi de les pautes de mobilitat urbana de Palma - Adequació dels horaris, les freqüències i les parades de l'EMT als equipaments de proximitat 	Mobilitat (EMT)	

EIX 4: APODERAMENT I PARTICIPACIÓ

Objectius generals	Objectius específics
4.1. Afavorir una participació més equilibrada i menys segregada per gènere en l'oferta esportiva i sociocultural municipal	4.1.1. Impulsar una major diversitat en els usos dels equipaments públics a través de les programacions
4.2. Donar suport a l'apoderament de les dones per a la participació social, política...	4.2.1. Promoure la participació de les dones als consells de barri i altres òrgans participatius
	4.2.2. Desenvolupar programes i actuacions per a l'apoderament de les dones
	4.2.3. Millorar el coneixement del moviment associatiu pel que fa a la participació de les dones
	4.2.4. Col·laborar amb les entitats feministes i associacions de dones
	4.2.5. Promoure que les entitats i les associacions introdueixin la perspectiva de gènere en el seu funcionament i en els projectes
	4.2.6. Afavorir l'apoderament de les dones en la política municipal de cooperació al desenvolupament
4.3. Impulsar el Consell de Dones com l'interlocutor vàlid en el disseny, la implementació i l'avaluació de les polítiques municipals amb incidència al gènere	4.3.1. Promoure accions que afavoreixin la visibilitat, el reconeixement i la participació efectiva del Consell de Dones
4.4. Potenciar la participació tecnològica de les dones	4.4.1. Promoure els usos de les NTIC entre les dones
	4.4.2. Incentivar la participació de les dones en els programes de formació tecnològica d'usos avançats
4.5. Potenciar la presència de les dones en la programació cultural de Palma	4.5.1. Reconèixer la producció, la creació i la transmissió de cultura per part de les dones

Objectius generals	Objectius específics
4.6. Visibilitzar les aportacions de les dones (memòria històrica)	4.6.1. Incrementar la representativitat de les dones a l'espai públic 4.6.2. Divulgar el paper i les aportacions de les dones, de forma individual o col·lectiva, al llarg de la història
4.7. Fomentar la participació de les dones a l'esport a tots els nivells i rols (pràctica esportiva, participació en entitats i associacions esportives...)	4.7.1. Incloure la perspectiva de gènere a les polítiques de gestió esportiva per a garantir la plena igualtat d'accés, participació i representació de les dones 4.7.2. Incloure la perspectiva de gènere en la planificació de les activitats esportives 4.7.3. Prevenir l'abandonament de l'activitat física i esportiva de les joves
4.8. Fomentar el reconeixement de la participació femenina a l'esport	4.8.1. Visibilitzar l'esforç i les fites de les dones esportives, especialment quan es trenquen estereotips de gènere, en el marc del programa Dona i esport Palmadona
4.9. Promoure hàbits de vida saludables	4.9.1. Desenvolupar accions per a la promoció d'hàbits i estils de vida saludables
4.10. Promoure una educació afectivosexual amb perspectiva de gènere	4.10.1. Fomentar actituds positives i responsables davant les relacions afectives i la sexualitat

Dimensió: Participació de les dones i les entitats

Per a construir una societat més igualitària cal garantir la participació efectiva de les dones en els processos de presa de decisió. Es considera un dèficit democràtic la subrepresentació de les dones, i es parteix de la constatació que, si bé s'hi han produït avanços, aquests han estat excessivament lents.

Es evident que les dones prenen part de la vida social i associativa de Palma. Només per a posar-ne un exemple, els usos dels casals de barri i del Centre Flassaders es troben totalment feminitzats, amb percentatges que superen el 80%. Ara bé, des d'una perspectiva de gènere és important conèixer la proporció de dones que prenen part en les organitzacions socials, però també en quins àmbits i activitats ho fan i, sobretot, si hi detenen responsabilitats en la presa de decisió.

En general, l'afiliació femenina a les organitzacions sindicals, polítiques, culturals, veïnals... tendeix a ser inferior a la masculina, i fins i tot es redueix en els òrgans de govern. Les associacions esportives, les econòmiques i les penyes de seguidors i aficionats són les que registren una major presència masculina a les presidències (més del 75%), i només les assistencials mostren un major equilibri (43% de dones). Pel que fa als col·legis professionals, es reproduïx la segregació horitzontal del mercat de treball.

A més de combatre aquesta marcada segregació en la participació, des d'un enfocament de gènere, s'ha de treballar a partir del concepte d'apoderament, entès com el procés mitjançant el qual les dones adquireixen o reben els mitjans per a enfortir el seu potencial en tots els àmbits. Excepte la programació entorn del 8 de Març, Dia Internacional de les Dones, i les activitats de l'Espai de les Dones (Centre Flassaders), no són gaires les iniciatives municipals en aquest sentit.

Per últim, als darrers anys, el moviment feminista a la ciutat ha donat mostres de dinamisme amb l'aparició de nous col·lectius, grups o plataformes. Aquesta presència a la vida ciutadana no es tradueix en espais de col·laboració institucional (vegem el cas dels consells territorials).

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
4.1. Afavorir una participació més equilibrada i menys segregada per gènere en l'oferta esportiva i sociocultural municipal	4.1.1. Impulsar una major diversitat en els usos dels equipaments públics a través de les programacions	<ul style="list-style-type: none"> - Recull dels interessos de la ciutadania (valoració de la satisfacció de la població usuària i valoració de la no usuària a través d'enquestes, entrevistes amb entitats o informadors claus...) - Planificació de tallers i activitats des d'una perspectiva de gènere i de la diversitat, amb activitats que facilitin la interacció de persones de diferents sexes i edats - Establiment d'una quota per a activitats noves i/o innovadores a les programacions - Millora de l'accés a la informació a partir d'una estratègia comunicativa integrada de tota l'oferta municipal: estudi de l'aplicació informàtica del 010 – Infopalma - Posada en marxa de mecanismes de coordinació interàrees. 	Participació Ciutadana i Coordinació Territorial Educació i Esports (IME) Igualtat, Joventut i Drets Cívics Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística	

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
4.2. Donar suport a l'apoderament de les dones per a la participació social, política...	4.2.1. Promoure la participació de les dones als consells de barri i altres òrgans participatius	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió de les convocatòries dels consells de barri i/o consells sectorials per a ajustar-les als temps de vida familiar i personal - Campanya per a afavorir la incorporació d'entitats feministes i de dones als òrgans participatius 	Participació Ciutadana i Coordinació Territorial Districtes	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
	4.2.2. Desenvolupar programes i actuacions per a l'apoderament de les dones	<ul style="list-style-type: none"> - Commemoració del 8 de Març, Dia de les Dones, amb activitats culturals, esportives... de sensibilització - Programació de tallers i activitats per a l'apoderament: Espai de les Dones al Centre Flassaders - Difusió i transferència de bones pràctiques als districtes - Accions que fomentin la creació de xarxes de suport i grups de dones de diferents perfils (dones migrades, dones víctimes de violència masclista...), formals i informals 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Districtes Participació Ciutadana i Coordinació Territorial Benestar i Drets Socials Turisme, Comerç i Treball Educació i Esports Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística Sanitat i Consum Ecologia, Agricultura i Benestar Animal Funció Pública i Govern Interior Batlia - Comunicació
	4.2.3. Millorar el coneixement del moviment associatiu pel que fa a la participació de les dones	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió dels formularis de recollida de dades del REMEC per a incloure-hi informació relativa a la representativitat de les dones a les juntes directives i/o persones associades - Anàlisi de la participació de les dones en el moviment associatiu i de les entitats, les associacions i/o els grups feministes no formalitzats de Palma (necessitats, activitats... 	Participació Ciutadana i Coordinació Territorial Igualtat, Joventut i Drets Cívics	

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
4.2. Donar suport a l'apoderament de les dones per a la participació social, política...	4.2.4. Col·laborar amb les entitats feministes i les associacions de dones	<ul style="list-style-type: none"> - Facilitació dels recursos municipals a l'abast del moviment associatiu (espais, suport tècnic...) - Creació i elaboració d'un butlletí electrònic amb informació rellevant al gènere que permeti la creació d'una agenda feminista 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Districtes
	4.2.5. Promoure que les entitats i les associacions introdueixin la perspectiva de gènere en el seu funcionament i projectes	<ul style="list-style-type: none"> - Oferta formativa en igualtat de gènere per a les entitats - Introducció de criteris de gènere a la valoració de projectes en les convocatòries públiques de subvencions - Suport tècnic per a la presentació i realització de projectes que incloguin la perspectiva de gènere 	Participació Ciutadana i Coordinació Territorial Igualtat, Joventut i Drets Cívics	
	4.2.6. Afavorir l'apoderament de les dones en la política municipal de cooperació al desenvolupament	<ul style="list-style-type: none"> - Suport econòmic a ONG, a través de la convocatòria pública de subvencions, per a la realització de projectes solidaris i de cooperació per al desenvolupament que afavoreixin l'apoderament de les dones, incorporin la millora de les oportunitats, l'autonomia i els drets de les dones 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics Ecologia, Agricultura i Benestar Animal (EMAYA)	

Dimensió: Consell de Dones de Palma

El Consell de Dones es constitueix com un òrgan de caràcter consultiu, d'assessorament i de participació activa de les associacions i les entitats de la ciutat que treballen per la igualtat efectiva entre dones i homes, a la vida pública i privada o en la presa de decisions. Es configura com un espai de reconei-

xement a la ciutadania, en general, i a les entitats i les associacions de dones, en particular, com a interlocutores vàlides en el disseny, la implementació i l'avaluació de les polítiques públiques municipals.

Poden tenir representació al Consell de Dones: les associacions de dones i altres associacions que tenen entre els seus objectius la promoció de la igualtat i/o la defensa dels drets de les

dones, els sindicats i les federacions d'associacions empresarials, de persones amb discapacitat, de gent gran, de veïns i veïnes, de mares i pares d'alumnes, i de persones immigrants, si disposen d'una vocalia de dones i/o igualtat. També hi prenen part els grups polítics municipals i cadascuna de les àrees en què s'organitzi l'actuació municipal, a més de persones expertes a títol individual o en representació d'entitats.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
4.3. Impulsar el Consell de Dones com a interlocutor vàlid en el disseny, la implementació i l'avaluació de les polítiques municipals amb incidència al gènere	4.3.1. Promoure accions que afavoreixin la visibilitat, el reconeixement i la participació efectiva del Consell de Dones	<ul style="list-style-type: none"> - Comunicació dels acords i les accions del Consell de Dones - Seguiment de les propostes d'assessorament i consulta emeses pel Consell de Dones - Suport a la generació i organització d'activitats pròpies del Consell de Dones - Dinàmica de funcionament que assegurï una participació de qualitat: revisió del Reglament de participació 	Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Batlia -Comunicació

Dimensió: Participació tecnològica

L'augment de l'ús de les TIC a tots els àmbits de la vida, privats i públics, esdevé com a nova forma de dualització de la societat, entre qui hi té accés i qui no n'hi té, i dona lloc també a una **bretxa digital de gènere**. Variables com l'edat, la nacionalitat o la situació laboral són factors importants per a determinar l'ús que fan les dones de les TIC. Així, a la població major de 65 anys, la no activa i que es troba a l'atur s'accentua la bretxa digital de gènere.

Són diversos els serveis municipals que desenvolupen accions per a reduir la fractura digital de la ciutadania. Les activitats d'**alfabetització digital** tenen una major participació femenina, mentre que, a les formacions d'**usos avançats** i especialitzats, les diferències per sexe es redueixen, o la participació masculina és superior.

Es important mantenir la **xarxa d'accés públic a Internet**, com la de les biblioteques municipals, atès que permet fer més accessible l'ús de les noves tecnologies, i ampliar els **punts de la xarxa wifi gratuïts** en equipaments de la vida quotidiana

(mercats, parcs, places...), on es desenvolupen funcions de la vida reproductiva i de la cura.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
4.4. Potenciar la participació tecnològica de les dones	4.4.1. Promoure els usos de les NTIC entre les dones	<ul style="list-style-type: none"> - Millora de la comunicació i accés a l'oferta formativa NTIC - Realització d'accions de formació d'alfabetització digital, de manera permanent i adaptada a diferents perfils com a estratègia per a combatre la bretxa digital de gènere - Coordinació de la programació entre les diferents àrees municipals que intervenen a l'àmbit de la capacitat tecnològica 	Educació i Esports Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva) Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Batlia- Comunicació
	4.4.2. Incentivar la participació de les dones en els programes de formació tecnològica d'usos avançats	<ul style="list-style-type: none"> - Accions d'assessorament per a promoure l'accés de les al·lotes i els joves a itineraris formatius i llocs de feina de l'àmbit tecnològic - Mesures d'acció positiva per a incentivar l'accés de les dones a l'oferta formativa tecnològica d'usos avançats 	Educació i Esports Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva)	

Dimensió: Cultura i memòria de les dones

La **política cultural** de l'Ajuntament s'ha caracteritzat per la seva neutralitat al gènere i, per tant, la producció de béns i serveis culturals ha anat responant a una lògica androcèntrica. La invisibilitat de les dones a l'espai públic contribueix a crear un imaginari col·lectiu que les situa al marge de la construcció social.

Els **Premis Ciutat de Palma**, principals guardons a l'àmbit de la cultura, o el **nomenclàtor**, mostren com el reconeixement de les dones hi és clarament inferior.

Pel que fa a la **memòria històrica**, tampoc s'han duit a terme accions divulgatives del paper de les dones al llarg de la història. Per altra part, no es pot valorar la presència, l'autoria o la direcció femenina en espais escènics municipals, ni tampoc en espais expositius, ja que no se'n disposa de dades.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
4.5. Potenciar la presència de les dones en la programació cultural de Palma	4.5.1. Reconèixer la producció, la creació i la transmissió de cultura per part de les dones	<ul style="list-style-type: none"> - Establiment de criteris d'igualtat que fomentin la contractació de dones i/o grups artístics que, en la seva composició, comptin amb la presència de dones - Establiment de criteris d'igualtat que permetin una presència equilibrada de dones i homes en la programació cultural dels casals d'art, espais escènics i en el programa d'adquisicions de fons artístics i/o fons culturals, siguin autores, creadores, comissàries... 	Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística Participació Ciutadana	
4.6. Visibilitzar les aportacions de les dones (memòria històrica)	4.6.1. Incrementar la representativitat de les dones a l'espai públic	<ul style="list-style-type: none"> - Accions de reconeixement de les dones (individuals i col·lectives) a través de la presència de dones al nomenclàtor de Palma i altres equipaments i espais (edificis municipals, parcs...) - Realització d'accions per a posar en valor les aportacions de les dones que ja tenen una presència a l'espai públic 	Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística	
	4.6.2. Divulgar el paper i les aportacions de les dones, de forma individual o col·lectiva, al llarg de la història	<ul style="list-style-type: none"> - Programació i suport a les accions de recuperació de la memòria de les dones (itineraris culturals, exposicions, publicacions...) - Dotació de fons bibliogràfic específic a les biblioteques municipals 	Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística	

Dimensió: Participació i pràctica esportiva

Tot i que la **pràctica esportiva** està estesa entre dones i homes, les diferències són significatives en la freqüència, les motivacions i la modalitat esportiva que es practica, marcada per una forta segregació.

Hi ha **modalitats esportives**, relacionades amb atributs com la força i la resistència, que estan clarament masculinitzades, i modalitats relacionades amb la feminitat que estan feminitzades. També es detecta un predomini masculí en els esports d'equip. Les dades de les escoles esportives de l'IME confirmen aquesta tendència.

A més dels desequilibris en la pràctica esportiva, també ens trobam amb una **menor visibilitat de l'esport femení** i de les fites assolides per les esportistes. El menor valor que s'atorga a l'esport femení, la seva escassa presència als mitjans de comunicació i els pocs referents femenins no afavoreixen la competició esportiva per part de les nines i les joves. El mateix es detecta en les **entitats esportives**, que són de les que registren una menor presència femenina als òrgans de direcció.

El programa **Palmadona**, de l'IME, ha aportat una perspectiva diferent en les polítiques esportives, atès el seu objectiu de promoure l'equitat a l'esport, visibilitzant els coneixements, les experiències i els valors que aporten les dones al seu desenvolupament. En el marc de Palmadona, aquests dos darrers anys

s'han organitzat diferents esdeveniments esportius vinculats a la igualtat de gènere, que han esdevingut un referent en l'impuls de l'esport femení.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
4.7. Fomentar la participació de les dones a l'esport a tots els nivells i rols (pràctica esportiva, participació en entitats i associacions esportives...)	4.7.1. Incloure la perspectiva de gènere a les polítiques de gestió esportiva per a garantir la plena igualtat d'accés, participació i representació de les dones	<ul style="list-style-type: none"> - Accions formatives en igualtat per a associacions i/o escoles esportives - Posada en marxa de recursos i ajudes a les associacions i els clubs esportius que impulsin accions dirigides a fomentar la igualtat entre dones i homes a l'esport 	Educació i Esports (IME)	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
	4.7.2. Incloure la perspectiva de gènere en la planificació de les activitats esportives	<ul style="list-style-type: none"> - Programació d'esdeveniments esportius que afavoreixin la participació de les dones sense que es vinculi a un objectiu d'igualtat o solidaritat - Programació d'activitats esportives d'equip no competitives de les pràctiques esportives amb més participació femenina - Accions de promoció de la pràctica esportiva exempta d'estereotips de gènere - Accions de promoció de la pràctica esportiva per a dones majors i dones amb diversitat funcional 	Educació i Esports (IME)	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
	4.7.3. Prevenir l'abandonament de l'activitat física i esportiva de les joves	<ul style="list-style-type: none"> - Activitats de promoció entre els joves, amb especial atenció a les al·lotes, amb alternatives a la pràctica esportiva de competició en clubs per a evitar que els i les joves abandonin la realització d'exercici físic - Difusió de l'oferta esportiva específica per a joves, en col·laboració amb els Serveis de Joventut - Sensibilització i conscienciació a les famílies de la importància de la seva implicació en l'experiència esportiva dels infants 	Educació i Esports (IME)	Igualtat, Joventut i Drets Cívics
4.8. Fomentar el reconeixement de la participació femenina a l'esport	4.8.1. Visibilitzar l'esforç i les fites de les dones esportives, especialment quan es trenquen estereotips de gènere	<ul style="list-style-type: none"> - Reconeixement protocol·lari de les esportistes que assoleixen fites. - Continuació de les activitats que fomentin la visibilització de la pràctica esportiva femenina al llarg de l'any, en el marc del programa Dona i Esport Palmadona 	Educació i Esports (IME) Batlia- Comunicació	

Dimensió: Hàbits saludables i drets sexuals i reproductius

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) defineix la salut com "un estat de complet benestar físic, mental i social, i no només l'absència de malaltia" i proposa com a hàbits saludables una alimentació adequada, la pràctica d'exercici, el descans, la higiene i la supressió d'hàbits tòxics.

Les accions municipals de promoció de la salut incideixen sobretot en tres àrees temàtiques: els **hàbits de vida saludables, l'envelliment actiu i la salut sexual i reproductiva**.

Els indicadors relatius als estils de vida de dones i homes tendeixen a igualar-se. Les diferències se situarien en els hàbits ali-

mentaris, en l'activitat física, en la percepció subjectiva de la salut i en les malalties que pateixen. El fet que les dones tinguin una major esperança de vida respecte dels homes no implica, necessàriament, un millor estat de salut i una major qualitat de vida. Hi ha diferents factors, com les desigualtats socials, econòmiques, culturals..., com també la menor disponibilitat de temps propi, que poden limitar la capacitat de les dones per a promoure la pròpia salut.

Pel que fa als **drets sexuals i reproductius**, la quarta Conferència Mundial sobre la Dona (Beijing, 1995), els defineix com el dret de dones i homes a decidir de forma lliure i responsable sobre la seva sexualitat, sense estar subjectes a la coerció, la discriminació i/o la violència, podent decidir el nombre de fills/filles i disposar de la informació, l'educació i els mitjans per a fer-ho, com també aconseguir el nivell més elevat de salut sexual i reproductiva.

En la promoció de la **salut afectivosexual**, per a fomentar una sexualitat segura, s'ha posat èmfasi en la prevenció de les infeccions de transmissió sexual i els embarassos no desitjats.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
4.9. Promoure hàbits de vida saludables	4.9.1. Desenvolupar accions per a la promoció d'hàbits i estils de vida saludables	<ul style="list-style-type: none"> - Continuitat de la línia de tallers de promoció d'hàbits de vida saludables - Continuitat de la línia de tallers de prevenció, a través del Palmaeduca i en cooperació amb les entitats socials per a l'atenció a les necessitats de les dones de col·lectius desfavorits i/o amb necessitats específiques - Accions de promoció i educació de la salut, atenent els processos de salut-malaltia d'alta incidència entre les dones (diades, campanyes institucionals...) - Constitució d'una taula de treball sobre l'envelliment actiu per a una planificació coordinada dels diferents serveis municipals que intervenen en aquest àmbit - Dotació de més espais a l'aire lliure per a la realització d'activitats físiques per a persones majors - Incorporació de la perspectiva de gènere al Pla municipal de drogedependències 	Sanitat i Consum Educació i Esports (IME) Benestar i Drets Socials Igualtat, Joventut i Drets Cívics Infraestructures i Accessibilitat	Districtes Batlia- Comunicació
4.10. Promoure una educació afectivosexual amb perspectiva de gènere	4.10.1. Fomentar actituds positives i responsables davant les relacions afectives i la sexualitat	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió de les accions per a la promoció de la salut afectiva sexual i correcció, si s'escau, de les discriminacions directes o indirectes per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere - Continuitat de la consulta de sexualitat: Sexconsulta - Continuitat de la línia de tallers de prevenció i foment d'actituds positives en les relacions afectives i sexuals a través del Palmaeduca - Posada en valor d'altres formats, iniciatives... per a la promoció de l'educació afectivosexual, en paral·lel a l'educació formal, que permetin major proactivitat i una major incidència en col·lectius en risc - Generació d'activitats de prevenció sobre pràctiques de risc que tenen a veure amb el consum de pornografia o la prostitució com a forma d'oci - Constitució d'una taula de treball sobre l'educació afectivosexual per a una planificació coordinada dels diferents serveis municipals que intervenen en aquest àmbit 	Sanitat i Consum Igualtat, Joventut i Drets Cívics	Batlia- Comunicació

EIX 5: DRETS SOCIALS I ECONÒMICS

Objectius generals	Objectius específics
5.1. Integrar la perspectiva de gènere en els serveis socials municipals	5.1.1. Integrar la perspectiva de gènere en els processos d'atenció social
	5.1.2. Integrar la perspectiva de gènere en els serveis d'acolliment
	5.1.3. Fomentar l'apoderament de les dones de col·lectius en risc d'exclusió
5.2. Integrar la perspectiva de gènere en les polítiques municipals d'habitatge	5.2.1. Fomentar formes alternatives d'accés a l'habitatge
	5.2.2. Incrementar la disponibilitat de recursos residencials per a donar resposta a les necessitats d'habitatge detectades des dels serveis municipals
	5.2.3. Facilitar a les famílies monoparentals amb majors necessitats de suport econòmic una reducció de les despeses de gestió de la llar
5.3. Combatre la pobresa energètica atenent les condicions de les llars en situació de pobresa o risc d'exclusió social	5.3.1. Millorar les condicions d'habitabilitat i l'eficiència energètica dels habitatges
5.4. Millorar l'accés de les dones a llocs de feina de qualitat, en especial de les que es troben en situacions de risc d'exclusió social i/o discriminació múltiple	5.4.1. Promoure una oferta formativa i una orientació laboral adaptada a la diversitat de perfils professionals de les dones
	5.4.2. Fomentar l'autoocupació i la iniciativa emprenedora de les dones com a sortida professional
	5.4.3. Promoure accions específiques per a dones que es troben en situacions de risc d'exclusió social i/o de discriminació múltiple
	5.4.4. Sensibilitzar les empreses per a la promoció d'un treball de qualitat

Dimensió: Serveis socials municipals

Les desigualtats en les rendes i les dificultats de les dones per a una inserció laboral de qualitat condicionen una major situació de vulnerabilitat i pobresa.

Les desigualtats econòmiques de dones i homes es reflecteixen en les dues fonts principals d'ingressos. Si ens referim al mercat laboral, a les Illes Balears, la **bretxa salarial de gènere**

és del 15,9%, entesa com a diferència entre la mitjana de guany salarial brut per hora dels homes i de les dones. Pel que fa al sistema de **pensions i prestacions contributives**, es reproduïxen les desigualtats en la percepció de les prestacions per jubilació.

Un altre indicador de la feminització de la precarietat és el fet que les dones recorrin en un major percentatge a les prestacions socials: més d'un 70% de **les prestacions no contributives per vellesa** corresponen a dones, i més del 60% de les

percepcions de **la renda mínima d'inserció (RMI)**, instrument per a aconseguir la inserció i la integració de persones en risc d'exclusió.

Així, les dones representen un poc més de la meitat de les persones ateses als **centres municipals de Serveis Socials** (52,8% el 2015). La proporció de dones s'incrementa quan s'analitzen les dades relatives a les intervencions directes: dones adultes (60%) i dones grans (62%).

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
5.1. Integrar la perspectiva de gènere en els serveis socials municipals	5.1.1. Integrar la perspectiva de gènere en els processos d'atenció social	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió i modificació, si s'escau, del processos d'atenció de TSIF i TSGC per a incorporar-hi la perspectiva de gènere - Revisió dels processos metodològics de registre d'informació per a visibilitzar l'abast de la feminització de la pobresa - Incorporació en els processos de treball individual i/o grupal, les diferències culturals en els models de criança, les relacions familiars... 	Benestar i Drets Socials	
	5.1.2. Integrar la perspectiva de gènere en el serveis d'acolliment	<ul style="list-style-type: none"> - Ajust dels criteris d'accés i intervenció a les necessitats de dones soles i dones embarassades sense habitatge 	Benestar i Drets Socials	
	5.1.3. Fomentar l'apoderament de les dones de col·lectius en risc d'exclusió	<ul style="list-style-type: none"> - Incorporació de la dimensió de l'apoderament en les intervencions grupals amb dones - Posada en marxa d'un projecte pilot que potenciï la creació de xarxes de suport entre dones en risc d'exclusió 	Benestar i Drets Socials	

Dimensió: Polítiques municipals d'habitatge

Tot i que disposar d'un habitatge digne per a viure-hi és un dret social bàsic de la ciutadania, accedir-hi ha esdevingut una problemàtica creixent i un dels àmbits de debat ciutadà. El preu de l'habitatge continua a l'alça a les Illes Balears, que han esdevingut una de les comunitats autònomes més cares per a llogar i, la segona, per a comprar. Mostra d'aquesta preocupació és l'Oficina Antidesnonaments, de recent creació (2015).

Les **polítiques municipals d'habitatge** centren la seva activitat en la intermediació en el lloguer d'habitatges, la gestió del parc immobiliari d'habitatges de protecció, l'atenció i la in-

tervenció amb persones afectades per desnonaments i altres emergències socials.

Les despeses d'habitatge constitueixen una de les despeses principals de les llars i, per tant, un altre indicador de pobresa. L'Àrea de Benestar i Drets Socials i l'Àrea de Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne gestionen ajudes econòmiques per a cobrir **necessitats bàsiques d'habitatge**, que serveixen principalment per a fer front al pagament de despeses pendents de lloguer, però també per a cobrir les derivades dels subministraments bàsics (aigua, llum...). Un nivell baix d'ingressos familiars, una baixa eficiència energètica de l'habitatge i un alt impacte del cost de l'energia al pressupost familiar són fets que poden condicionar l'aparició de situacions de **pobresa energètica**. El

sistema de tractament de les dades estadístiques dels serveis municipals no permet valorar l'impacte de gènere, quan el risc de feminització de la pobresa és més elevat.

Un altre element per a considerar és la composició de les llars. L'anàlisi demogràfica de Palma ha posat de manifest, per una banda, l'augment de les llars monoparentals i de les llars unipersonals, on destaquen les formades per dones majors de 65 anys.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
5.2. Integrar la perspectiva de gènere en les polítiques municipals d'habitatge	5.2.1. Fomentar formes alternatives d'accés a l'habitatge	<ul style="list-style-type: none"> - Difusió d'experiències d'habitatge col·laboratiu (cohousing), en especial per a col·lectius com les dones majors - Redacció de projectes d'habitatge compartit i/o intergeneracional - Servei de mediació per a les persones que comparteixen habitatge sense vincle familiar i/o per als projectes d'habitatge col·laboratiu 	<p>Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne (PMH)</p> <p>Benestar i Drets Socials</p>	
	5.2.2. Incrementar la disponibilitat de recursos residencials per a donar resposta a les necessitats d'habitatge detectades des dels serveis municipals	<ul style="list-style-type: none"> - Disposició d'habitatge per a llars unipersonal, segons els nous perfils poblacionals detectats als serveis (dones majors, homes i dones en processos de ruptura de parella, dones soles entre 45-65 anys...) - Revisió dels criteris d'adjudicació dels HPP per a facilitar una major mobilitat d'entrada i sortida al parc d'habitatge públic de gestió municipal - Revisió permanent del Catàleg i el Reglament de concessió de prestacions econòmiques en concepte d'habitatge per a ajustar-se als canvis del mercat immobiliari 	<p>Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne (PMH)</p> <p>Benestar i Drets Socials</p>	
	5.2.3. Facilitar a les famílies monoparentals amb majors de necessitat de suport econòmic una reducció de les despeses de gestió de la llar	<ul style="list-style-type: none"> - Introducció de bonificacions per a llars monoparentals (subministrament de serveis d'aigua, impost sobre béns immobles i taxa per servei de tractament de residus sòlids urbans) 	<p>Ecologia, Agricultura i Benestar Animal (EMAYA)</p> <p>Economia, Hisenda i Innovació</p>	
5.3. Combatre la pobresa energètica atenent les condicions de les llars en situació de pobresa o risc d'exclusió social	5.3.1. Millorar les condicions d'habitabilitat i l'eficiència energètica dels habitatges	<ul style="list-style-type: none"> - Anàlisi de la pobresa energètica de Palma, prioritzant col·lectius i barris a partir d'indicadors de vulnerabilitat - Posada en marxa d'un projecte ocupacional per a la realització d'auditories domiciliàries per a l'estalvi i l'eficiència energètica, prioritzant les llars unipersonals de dones grans/llars monoparentals - Millora de l'accés a la informació dels recursos per a reduir la factura dels subministraments bàsics de la llar 	<p>Ecologia, Agricultura i Benestar Animal (EMAYA)</p> <p>Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva)</p>	Benestar i Drets Socials

Dimensió: Polítiques actives d'ocupació

Des d'una perspectiva de gènere, el mercat laboral es caracteritza per una forta **segregació horitzontal i segregació vertical**, fruit d'una socialització diferenciada de gènere. Altres trets destacats són una menor participació femenina al mercat de treball, una alta temporalitat i una breu durada de les contractacions.

La responsabilització de les tasques domèstiques i de cura condiona les entrades i les sortides del mercat laboral. De fet, les diferències de gènere més importants en la contractació es troben en les franges d'edat de majors de 60 anys, i dels 35 a 39 anys, moments en què és més habitual una interrupció

en la trajectòria laboral de les dones, per la maternitat i/o per assumir responsabilitats de cura.

Els serveis municipals d'inserció i millora de l'ocupabilitat treballen en diferents àmbits: l'orientació laboral per a persones desocupades, per a l'emprenedoria, la intermediació i la formació. D'aquests serveis, les dones representen aproximadament el 50% de les persones ateses. Cal esmentar que no hi ha mesures positives ni accions específiques per a les dones en situació de major vulnerabilitat en l'accés al mercat de treball.

Objectius generals	Objectius específics	Accions	Àrees referents	Àrees col·laboradores
5.4. Millorar l'accés de les dones a llocs de feina de qualitat, en especial de les que es troben en situacions de risc d'exclusió social i/o discriminació múltiple	5.4.1. Promoure una oferta formativa i una orientació laboral adaptada a la diversitat de perfils professionals de les dones	<ul style="list-style-type: none"> - Revisió, amb criteris de gènere, de l'oferta formativa i dels serveis d'orientació laboral, i correcció, si s'escau, dels biaixos de gènere. - Realització, de forma permanent, de mòduls flexibles de formació en habilitats bàsiques prelaborals, com a resposta a les carències formatives de la població. - Accés de les dones a iniciatives formatives i/o projectes d'inserció laboral en nínxols d'ocupació emergents o valorats pel mercat de treball: reserva de quotes de participació femenina no inferiors al 40%. 	Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva)	
	5.4.2. Fomentar l'autoocupació i la iniciativa emprenedora de les dones com a sortida professional	<ul style="list-style-type: none"> - Promoció d'una línia d'autoocupació per a dones en situació de risc d'exclusió: microcrèdits / mentores. - Divulgació de les mesures d'acció positiva per a dones emprenedores. - Realització d'accions per a visibilitzar l'emprenedoria femenina i l'economia social feminista. 	Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva)	
	5.4.3. Promoure accions específiques per a dones que es troben en situacions de risc d'exclusió social i/o de discriminació múltiple	<ul style="list-style-type: none"> - Realització de projectes ocupacionals dirigits a determinats col·lectius, com les dones majors de 50 anys que han interromput les trajectòries laborals 	Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva)	
	5.4.4. Sensibilitzar les empreses per a la promoció d'un treball de qualitat	<ul style="list-style-type: none"> - Identificació de situacions de discriminació directa i indirecta per motiu de gènere en les accions d'intermediació laboral - Campanya de sensibilització orientada als estereotips sexistes del mercat laboral i a la promoció d'unes condicions de treball dignes, en especial a les professions altament feminitzades i precaritzades 	Turisme, Comerç i Treball (PalmaActiva)	

Annexos

Annex 1. Marc normatiu de referència

Estatat

- Codi civil (1889)
- Constitució espanyola (1978)
- Llei 19/1994, de 23 de desembre, de protecció de testimonis i pèrits en causes criminals
- Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal
- Llei 35/1995, d'11 de desembre, d'ajudes i assistència a les víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual
- Llei 1/1996, de 10 de gener, d'assistència jurídica gratuïta
- Llei orgànica 11/1999, de 30 d'abril, de modificació del Codi penal en matèria de violència sexual
- Llei orgànica 14/1999, de 9 de juny, de modificació del Codi penal en matèria de protecció a les víctimes de maltractament
- Llei 39/1999, de 5 de novembre, de conciliació de la vida familiar i laboral dels treballadors i treballadores
- Llei 27/2003, de 31 de juliol, reguladora de l'ordre de protecció de les víctimes de violència domèstica
- Llei orgànica 11/2003, de 29 de setembre, de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers
- Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere
- Reial decret 199/2006, de 17 de febrer, de modificació del Reglament de suport a les víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual

- Reial decret 253/2006, de 3 de març, pel qual s'estableixen les funcions, el règim de funcionament i la composició de l'Observatori Estatal de Violència sobre la Dona
- Llei orgànica 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència
- Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, d'igualtat efectiva entre dones i homes
- Llei 9/2009, de 6 d'octubre, d'ampliació de la durada del permís de paternitat en els casos de naixement, adopció o acollida
- Llei orgànica 2/2010, de 3 de març, de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs
- Llei orgànica 11/2015, de 21 de setembre, per a reforçar la protecció de les menors i les dones amb capacitat modificada judicialment en la interrupció voluntària de l'embaràs

Autonòmic

- Llei 5/2000, de 20 d'abril, de creació de l'Institut Balear de la Dona
- Llei 6/2002, de 21 de juny, de modificació de la Llei electoral de les Illes Balears
- Llei 1/2007, de 28 de febrer, de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears
- Llei 4/2009, d'11 de juny, de serveis socials a les Illes Balears
- Llei 8/2016, de 30 de maig, per a garantir els drets de lesbianes, gais, trans, bisexuals i intersexuals i per a erradicar l'LGTTBI fòbia
- Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes

Municipal

- Llei 20/2006, de 15 de desembre, municipal i de règim local de les Illes Balears
- Llei 23/2006, de 20 de desembre, de capitalitat de Palma

Annex 2. Agraïments

A les entitats que han participat en la diagnosi i l'elaboració del Pla d'igualtat de gènere:

- Ben Amics
- Fundació Rana
- Creu Roja
- Casal Petit - Congregació de Germanes Oblates
- Metges del Món
- Associació La Iniciativa
- Federació d'Associacions de Veïns de Palma
- Confederació d'Associacions Empresarials de les Illes Balears (CAEB)
- Unió Sindical Obrera - USO
- Unió General de Treballadors - UGT
- Comissions Obreres - CCOO
- Fundació Salud y Comunidad
- Atenzia
- Fundació IRES
- Dones d'Esquerres
- Dones Educadores
- Treball Solidari
- STEI. Secretariat de la Dona
- Mujeres en Igualdad
- Grup de Recerca Desigualtats, Gènere i Polítiques Públiques (UIB)
- IB-Salut

A totes les entitats del Consell de Dones, pel seu suport i l'assistència a les reunions.

Als grups polítics municipals de l'Ajuntament de Palma:

- Grup Partit Popular
- Grup Ciutadans
- Grup Partit Socialista Obrer Espanyol
- Grup Més per Mallorca
- Grup Podem

Al personal municipal que ha participat a la comissió tècnica del Pla o a les taules de treball:

- De l'Àrea de Benestar i Drets Socials
Maria Rosa Galiano, comissió tècnica
Antònia Roca, del Patronat Municipal de Reallotjament i Reinserció Social
Marga Càmara, de l'Equip d'Acolliment i Urgències
- De l'Àrea d'Educació i Esports
Marga Massot, comissió tècnica, en representació de l'IME
Margalida Munar, comissió tècnica, en representació d'Educació
Maria Antònia Fiol, del Patronat Municipal d'Escoles d'Infants
- De l'Àrea de Turisme, Comerç i Treball
Tina Horrach, comissió tècnica, en representació de PalmaActiva
Auba Vanrell, comissió tècnica, en representació de PalmaActiva
- De l'Àrea de Model de Ciutat, Urbanisme i Habitatge Digne
Joana Maria Andreu, comissió tècnica
Pilar Simon, de l'Oficina del Pla General d'Ordenació Urbana de Palma
Maria Antònia Palmer, del Patronat Municipal de l'Habitatge
Carmen Ligeró, del Patronat Municipal de l'Habitatge
Margalida Cladera, de l'Oficina Antidesnonaments
- De l'Àrea de Participació Ciutadana i Coordinació Territorial
Maria Magdalena Obrador, comissió tècnica
Antònia Casas, comissió tècnica
- De l'Àrea d'Ecologia, Agricultura i Benestar Animal
Helena Galmés, comissió tècnica, en representació d'EMAYA
Jaume Campamar, comissió tècnica, en representació d'EMAYA
Amparo Cañellas, comissió tècnica
- De l'Àrea d'Infraestructures i Accessibilitat
Margalida Canals, comissió tècnica
Catalina Tomàs, comissió tècnica
Virgínia Abraham, coordinadora general de l'Àrea

- De l'Àrea de Cultura, Patrimoni, Memòria Històrica i Política Lingüística
Damià Sans, comissió tècnica
Miquel Vives, del Servei d'Assessorament Lingüístic
- De l'Àrea de Funció Pública i Govern Interior
Raquel Cucarella, comissió tècnica
- De l'Àrea d'Economia, Hisenda i Innovació
Dolors Guardiola, comissió tècnica, en representació de l'IMI
- De l'Àrea de Seguretat Ciutadana
Jaume Pla, comissió tècnica
Cati Sastre, comissió tècnica
- De l'Àrea de Mobilitat
Sebastiana Ferrando, comissió tècnica
Pilar Martín, del Servei d'Atenció al Client i Màrqueting de l'EMT
- De l'Àrea de Sanitat i Consum
Margalida Pujadas, del Centre Municipal de Salut
- De l'Àrea d'Igualtat, Joventut i Drets Cívics
Antoni Colom, de la Secció d'Igualtat
Mercedes Pérez, de la Secció d'Igualtat
Aida Tristán, de la Secció d'Igualtat
Blanca Palomo, del Servei d'Atenció Integral a Víctimes de Violència de Gènere
Enrique Collazo, del Servei d'Acolliment Municipal
Cristina Alises, de la Secció de Joventut
Elisabet Palau, del Servei de Dinamització de Joves Dinamo
Ana María Madrid, de Palmajove

Document elaborat per:

Margalida Simonet, treballadora social de la Secció d'Igualtat

Eulalia Allés, sociòloga de la Secció d'Igualtat

Marta Bonnail, estadística de la Secció d'Igualtat